

Őszi hálaadási ünnep

Most, hogy annyi hideg, esős, árvízkatasztrófás nyári hét után szeptemberben újra helyreállt a normális időjárás, végre egy kicsit fellelegezhetünk, megnyugodhattunk, hogyha igazi nyarunk nem is volt, **végre talán lesz egy igazi szép őszünk**. Ismét örülhetünk a kései napsütésnek, a jó melegnek, a szélmentes időnek, amelyből oly kevés jutott ki nekünk az idei nyáron, azt az egy kánikulai hetet kivéve. Végre lesz egy igazi békebeli vénasszonyok nyara! – vagy flancosabban kifejezve: indián nyár!

Ezekben a szép szeptember elejei napokban akaratlanul is mindig **Petőfi kedves őszi versének sorai zsongnak fejemben**, úgy ahogy annak idején Ady Endrének Párizsban a Saint Michelen sétálgatva, amikor megírta a Párizsban járt az Ősz c. versét. Ez egy kissé borongósabb hangulatú vers volt, mert azt írta, hogy „S égtek lelkemben kis rőzse-dalok: / Füstösesek, furcsák, búsak, bíborak, / Arról, hogy meghalok”. **Petőfi verse ennél sokkal vidámabb és az én mostani érzéseimet is ezek fejezik ki jobban**. Bizonyára sokan ismerik. Én először Levente fiamtól hallottam nagyon sokszor, mert az óvodában tanulták és többször a népes nagycsaládunkban is elszavaltatták vele. Így kezdődik: Itt van az ősz, itt van újra, / S szép, mint mindig, én nekem, / Tudja isten, hogy mi okból / Szeretem? de szeretem”. Majd így folytatódik: „Kiülök a dombtetőre, / Innen nézek szerteszét, / S hallgatom a fák lehulló / Levelének lágy nesztét.” Az én érzéseimet idén szeptemberben ezek a sorok fejezték ki a legjobban és valószínűleg azért jutottak eszembe, amikor baktattam a pesti, budai, budakeszi, vagy soproni utcákon.

Nekem tulajdonképpen minden évszak nagyon kedves. Mindegyiknek szeretem a jellegzetességeit: a tavaszi megújulást, a rügyfakadást és zsongást, a nyár hevét, forróságát, vidámságát. De ezek mellett is azért **szívemhez az ősz áll a legközelebb**. Szerintem **az ősz adja a legtöbb ízletes gyümölcsöt**, hiszen a közelítő télre való tekintettel minden fa, bokor, növény igyekszik beérlelni termését. Ezek között az egyik legnemesebb **a szőlő**. Amely nemcsak gyümölcsnek, de mustnak, bornak is nagyon fontos. A szüret pedig egy nagyon hangulatos őszi tevékenység, mondhatnám, hogy szertartás, miután én is gyakoroltam több, mint tíz éven keresztül, amikor a 60-as években Cegléden laktunk és a közeli Zöldhalomban (Csemő mellett) volt egy kis háztáji szőlőnk. Ott az a szokás járta, hogy az emberek a városzéli szőlőskertekben leszüretelték a szőlőt, majd hatalmas fakádakban stráfkocsikra rakták,

úgy vitték be a városban lévő portájukra feldolgozni, kipréselni **nem a hegy levét, hanem az aranyhomok illatos gyümölcsét**. A szüret első részét, a szedést, tehát a szőlőkben végezték, a második felét: feldolgozás műveletét viszont már a városban, a saját portájukon, mert ott voltak a borospincék és nem a szőlőkben, mint általában a hegyvidéki szőlőterületeken. Emlékszem, hogy ilyenkor – szeptember végén – már milyen **édes szőlő- és mustillat lengte be az egész várost**. Ezért is tartottam Cegléd legszebb évszakában az őszt, és szerveztem meg a **Ceglédi Ősz** nevű kulturális, gasztronómiai, idegenforgalmi napokat. Ilyenkor nagyon sok akkor élő, híres író, költő látogatott el hozzánk és osztozott velünk az ősz szépségének és ízeinek örömeiben. De beszélhetnék a sült tők, a sült gesztenye, a finom Jonathán és Starking almák, az illatos besztercei szilva és a szilvalekvár, valamint a hecsedlifőzés finom illatairól is. Azt hiszem nem kell sokat bizonygatnom, hogy az **ősz a kellemes illatok, a finom falatok, a kulináris élvezetek** (például a sült liba, vagy a tarlót megjárt birkából főzött pörkölt és gulyásleves-készítés) **igazi ünnepi lakomákra készítő időszak**. Tehát egyfajta kulináris seregszemléé. **Örülhetünk a Föld gazdag és ízes termékeinek**. Örülhetünk a jól végzett munka gyümölcsének. Hogy a téli, tavaszi időszakra megint tele lettek a hombárok, a kamrák, a pincék és a padlások. Hogy egy fél évig – az újabb termésig – **nem kell szűkölködnünk** semmiben. Ezért egy ünnepi fiestás időszak az ősz. Sajnos a régi szép szüreti felvonulások, multságok már kezdenek kimenni a divatból mert nincs, aki ezeket a szép, régi hagyományokat hozzáértő módon ápolná. Ettől függetlenül is örülhetünk annak, hogy bár az év egy jelentős részében, – főleg a nyári felhőszezonok és árvizes időszakban – néha már úgy éreztük, hogy **a Jóisten elfordította tőlünk orcáját, azért mégsem feledkezett meg rólunk**, mert úgy néz ki, hogy minden növényből eléggé bő termést takaríthattunk be. Kenyérgabona-termésünk 7 millió tonna lett. Csak 1 millió tonnával maradt el a tavalyi rekordtermés mögött. Igaz, hogy egy kicsit gyengébb lett a minősége: a sok eső miatt alacsonyabb lesz a sikértartalma, ami a magyar búzának egyik nagy értéke. Ezért lehet belőle szép magas, kerek kenyereket sütni, vagy finom réteseket nyújtani. Úgy néz ki, hogy rekordmennyiségű lesz a kukoricatermésünk és a bortermésünk sem lesz rossz, bár biztos, hogy alacsonyabb lesz egy kicsit a

Folytatás a 26. oldalon

Szejkai Találkozó

A szejkefürdői Egyetemes Unitárius Találkozón egyházunkat Elekes Botond főgondnok képviselte és a következő ünnepi beszédet tartotta:

*Tisztelt Ünnepi Gyülekezet!
Kedves Unitárius Testvéreim!*

Először is engedjék meg, hogy a Magyarországi Unitárius Egyház Elnökségének, illetve a magyarországi unitáriusok nevében nagy tisztelettel és szeretettel üdvözlöm az Unitáriusok Egyetemes Találkozásának minden résztvevőjét. Itt szeretném megjegyezni, hogy Rázmány Csaba püspök úr váratlan betegség miatt kénytelen volt Budapestre visszautazni. Püspök Úr megbízásából az Ő üdvözlését és jókívánságait is tolmácsolom.

2005 tavaszán a Magyarországi Unitárius Egyházban tisztújító választások voltak. Az elkövetkezendő 6 évre megválasztották az Egyház lelkesi és világi elöljáróit, továbbá a főhatóságok tisztségviselőit. A választásokat követően áttekintettük az aktuális ügyeket és elkezdtük az elkövetkező időszak feladatainak és célkitűzéseinek számbavételét, megfogalmazását.

Egy sokunk számára váratlan és könnyen félreérthető epizód rávilágított egyik legsürgősebb feladatunkra: az Erdélyi Unitárius Egyházzal mielőbb rendeznünk kell közös dolgainkat.

Mindenki számára teljesen világos, hogy a Kárpát-medencében élő unitáriusok egy töről fakadnak. Az elmúlt évszázad történelmi viharai az unitárius családok, az egyes unitárius emberek életében és sorsában más és más fejleményekkel jártak. Közös vallásunk azonban, az Egy Igaz Isten szeretete, az őseinktől örökölt unitárius hitvallásunk életünk közös fundamentuma maradt. Ez az az origo, egyházi mérföldkő ahonnan a III. évezredben közösen elindulhatunk, amire közös unitárius jövőnket felépíthetjük.

Napjainkban a magyar unitáriusok két Unitárius Egyház égisze alatt, az erdélyiben és a magyarországiiban gyakorolják hitéletüket, a két önálló egyház szervezeti keretei adják spirituális igényeink egyházi és világi kereteit. A két püspökség közeledésének és szervezésének felgyorsítása stratégiai célkitűzés. Azoknak a kérdéseknek a megoldásában amelyeknél a közös fellépés és je-

lenlét többletet eredményez, szükségünk van az integráció mielőbbi megvalósítására. A közeledés, a közös érdekképviselés alapvető feltétele azonban a két egyház, a két püspökség kölcsönös elismerése. A két püspökség egyenlő félként, egymás feltételek nélküli tiszteletére kell, hogy alapozza közös dolgainak rendezését.

Egyházunk jövőjével kapcsolatosan sok mindentől kell beszéljünk, vitatkozzunk, azonban van néhány eleinktől kapott érték, amiről nem. Az egyház szervezeti keretei, a hitélet gyakorlásának és módjának formai és tartalmi szabályai lassan fél évezredes múltra visszatekintő értékek. Meggyőződésem, hogy ezen értékek megkérdőjelezése egyházunk hanyatlásával járna.

A minket, unitáriusokat jellemző szabadelvűséget ne tévesszük össze a szabadossággal!

Az egyházaink fundamentumát jelentő önálló egyházközségeket összefogó püspökségekről és egyéb főhatóságokról ne gondoljuk, hogy részvénytársaságok! A gyülekezetek nem alapítványok vagy káefték, egyházaink nem unitárius betéti társaságok laza hálózata!

Bizonyos vagyok abban, hogy akik Egyházunk elkövetkező évszázadát az előbb említettek szerint képzelik, tévúton járnak. Óvakodjunk a hamis prófétáktól!

Én derűlátó vagyok: hiszem, hogy amennyiben mi, jószándékú unitárius hívők összefogunk és tevékenyen részt veszünk egyházaink építésében, meg tudjuk teremteni egyházaink közös jövőjét! A magam részéről mindenkit biztosíthatok, hogy alázattal, legjobb tehetséggel és szorgalmammal ezen dolgozom.

Elekes Botond főgondnok

Elhangzott az Unitáriusok Egyetemes Világtalálkozója elnevezésű ünnepi rendezvényen (Szejkefürdő, 2005. augusztus 13.).

Unitárius Találkozó

2005. augusztus 27-én került sor Budapesten, a Pestszentlőrinci Templomban az első unitárius találkozóra. A találkozót, előzetes megállapodás szerint a Magyarországi Unitárius Egyház és az Erdélyi Unitárius Egyház közösen szervezte. Jelen volt mindkét egyház részéről a vezetőség, valamint 300 résztvevő. A szószéki szolgálatot Dr. Szabó Árpád végezte, az úrvacsorai beszédet Rázmány Csaba mondta.

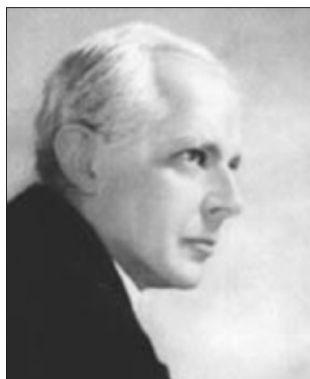
Előadást tartottak Kolumbán Gábor és Elekes Botond főgondnokok.

Szerk.

Bartók Béla halálának 60. évfordulójára

1881. március 25. – 1945. szeptember 26.

Különös egyéniség! Személyisége komoly vitákra adott és ad ma is okot. Nagyszentmiklóson született, tanulmányait Nagyváradon, Besztercén, Pozsonyban végezte, Erkel László tanítványaként. 18 évesen a budapesti Zeneakadémia hallgatója lett, zongora szakon. Első külföldi turnéját 1903-ban tartotta, amin Kossuth-szimfónia című művét

mutatta be. Ezután Dohnányi Ernőnél képezte tovább magát, 1907-től pedig a Zeneakadémia zongoratanára lett. Az 1910-es évek végén az Operaház mutatta be „A fából faragott királyfi” c. táncjátékát és a „A kékszakállú herceg vára” c. operáját, melyek nagy sikert jelentettek számára. Érdeklődése ezután a népzene kutatás felé fordult, Kodály Zoltánnal együtt tíz éven keresztül járta az országot, népdalokat gyűjtve. A magyar mellett más nemzetiségek zenéi is foglalkoztatták, román, szlovák és arab népzene is kutatott. Népzenei elemekből építkező szerzeményeire sajnos sokáig nem figyeltek fel.

A 20-as években beutazta az egész világot, és megkezdte népzene gyűjtésének tudományos feldolgozását. 1930-ban szerezte a Cantata Profana című művét, amit nagy elismeréssel fogadott a hozzáértő közönség.

„Mai ember, minden idők legvadabbikának embe-
re, próbálj mindenekelőtt ember lenni; s ha felfog-
tad, mit jelent embernek lenni, csak akkor törőd-
hetsz hazával, társsal és baráttal” – mondta 1935
januárjában.

Öt évvel később, 1940-ben politikai okok miatt elhagyta az országot, és az USA-ba költözött. Amerikában is magyar volt, és igyekezett távol tartani magát mindenkitől.

A háború után haza kívánt térni, de súlyos betegsége, majd 1945. szeptember 26-án déli 12 óra előtt beállt halála ezen elhatározásában meggátolta.

Temetésén csak néhány ember vett részt. 42 év elteltével hamvait hazahozták, és a Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra 1988. július 7-én.

Ő az az ember, aki élve az első magyar alapítású vallás alaphittételével, a vallási és lelkiismereti szabadság felbecsülhetetlen értékű törvényével, önként lett unitárius, aki miután megismerte azt a toleráns vallást a maga mélységeiben, csodálkozva, de határozottan jelentette ki:

„A magyarság számára talán a legszomorúbb, hogy az egyetlen magyar alapítású egyház, az Erdélyben a XVI. században született unitárius – amely humanizmusával, a vallásszabadság 1568-ban kimondott törvényesítésével és haladó szellemével kiemelkedő lehetne – állandó szálka volt, a többi keresztény felekezet szemében. Ez gyakran ma is tapasztalható. Kis létszámuk miatt igen sokan nem is ismerik őket, és az időnként

nyilvánosságra kerülő híradásokat idegenkedve, vagy értetlenül fogadják”.

Halála 60 éves évfordulóján mindenekelőtt megköszönni szeretnénk a Bartók Béla által felfedezett zenei igazságot, szépséget, magyarságot, mindazt az ajándékot, amit a nagy zeneszerző ránk hagyott. Bartók Béla ugyanakkor a mi jötevőnk is, mert zenéje szépséget ad életünkbe, ugyanis borzasztó lenne egy olyan világban élni, ahonnan elköltözött a szépség. Isten visszfénye a szépség, és milyen nagyszerű ajándék, hogy az ember gyönyörködhetik a világban, a természetben, az ifjúságban, az őszben, az elmúlásban, a halálban, éppen úgy, mint a tavaszban és a feltámadásban. Igen, mert ezt sugallja számunkra Bartók Béla csodálatos zenéje, miközben megerősít magyarságunkban és Egy Istenbe vetett hitünkben. Ezt adta nekünk Bartók Béla, és mi késői utódok ezért vagyunk büszkéek, hogy ahhoz az egyházköz-
séghez tartozhatunk, mely nevét viseli.

A Misszióház, melynek épülete és temploma a Hőgyes Endre utcában van, 2001-ben felvette a **Bartók Béla Unitárius Egyházközség** nevet, hogy ezáltal is emlékezzen rá és örökre marandóvá tegye e nevet és örökséget.

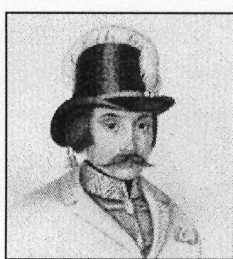
**Bartók Béla-emlékoszlop
a Hőgyes Endre utcai unitárius templomban.
(Zágoni Sándor alkotása)
Felirat: Bartók Béla
1881. március 25. – 1945. szeptember 26.**

Rázmány Csaba püspök

Október 6. Gyuláról nézve

Kiss Ernő

Nagysándor József

Leiningen-
Westerburg Károly

Aulich Lajos

Az 1848-as gyulai előzmények

Az 1848. március 15-i forradalom híre március 20-án érkezett Gyulára. A 22-ére meghirdetett népgyűlés alkalmával a gyulaiak előzönlötték az utcákat, s a megyeháza udvarán tartott népgyűlésen ismertették a pesti eseményeket. Az ügyek intézésére a megye „közbátorsági bizottmányt” választott, és sürgető feladatként elhatározta a **nemzetőrség felállítását**. Májusban kinevezték az **új főispánt** is a reformkor haladó politikusa, báró **Wenckheim Béla** személyében. Júniusban a délvidéki zavargások miatt a **gyulai nemzetőrséget Makóra vezényelték** az ottani átkelőhelyek őrzésére. A nemzetőröket háromhetenként váltották, s a toborzás utcáról utcára haladva folyt. **A békési toborzódalt Szakál Lajos költő, Petőfi barátja, a vármegye főjegyzője írta.** Az év őszén, Jelasics támadásakor megkezdődött a szabadságharc. Októberben egy kis gyulai csoport különös módon próbált segíteni az országon. Elterjedt annak a híre hogy J. Radeczkyt küldik a magyar forradalom leverésére. Radeczky lánya viszont a gerlai Wenckheim gróf felesége volt, s épp itthon tartózkodott. Így született meg a Szarvas kocsmában összegyűlt néhány polgár fejében az a terv, hogy **el kell fogni Radeczky leányát, s ezzel kell kényszeríteni a tábornokot a visszavonulásra.** A grófnő azonban váratlanul elutazott Gerláról, így a tervet elejtették. Az osztrákok decemberi támadása Debrecenbe kényszerítette a kormányt, s az ország védelmében, a tavaszi hadjáratra való felkészülésben Gyula is kivette részét. 1849. február 10-én érkezett meg **Damjanich tábornok levele**, hogy a 7. hadosztály **beteg katonái számára kórházat kíván berendezni a városban**, egyet a honvédeknek, egyet a hadifoglyoknak. Más alkalmas épület nem lévén a **római katolikus és a közeli református iskolákat adták át a hadseregnek**, s március 16-ig 242 beteget ápoltak a kórházban.

Május 2-án a betegeket Nagyváradra szállították ezzel a gyulai hadikórház megszűnt. A haza védelmében a gyulai céhek is részt vettek: nagy mennyiségű hadfelszerelést állítottak elő a honvédségnek. 1849 tavaszán pedig lőszerkészítő műhely működött Gyulán.

Az utolsó felvonás és a vég

Augusztus 12-én Békéscsaba város tanácsa jelentette az alispánnak, hogy 11-én este **Dobozra és Gyulára több száz főből álló muszka csa-**

pat vonult be. Másnap korán reggel Csabán is megjelent néhány kozák s miután látták, hogy ott katonaság nincs, Gyula felé vágattak. E hírt este 10 órakor, vette az alispán, mire másnap a vármegye Gyomára költözött. Itt **augusztus 14-én este 8 órakor vették az első tudósítást a világosi fegyverletételről.** Gyula város tanácsa értesítette a védbizottmányt a gyászos eseményről. Nagyszámmal gyülekeznek – írta a tanács – a magyar hadseregbeli vitézek azon hírrel, hogy **tegnap délután Világosnál Görgey tábornok 80 000 embert lefegyvereztetvén, szerte-széjjel bocsátotta embereit** minden útlevél nélkül, úgyhogy ki merre tud, menjen.

A menekültek közt volt Jókai Mór, aki aug. 13-án este érkezett Gyulára, Erkel Rezső – megyei főorvosnak, Erkel Ferenc bátyjának a grófi kastély bejáratával szemközt fekvő (Kossuth Lajos utca 30. sz.) házába. Itt lakott ugyanis hónapok óta Jókai felesége, Laborfalvi Róza és barátnője, Schödelné, – mind a ketten a Nemzeti Színház művésznői – várva a szabadságharc kimenetelét. (L. Jókai Mór: Egy napom Gyulán. Kézirata a Gyulai Városi Múzeumban. Megjelent a Békés 1898. márc. 13. számában.)

A Világosnál lefegyverzett sereget, a tiszteket, kik fegyvereiket megtarthatták és a polgári tisztviselőket az oroszok Kisjenőre, onnan pedig augusztus 17-én Sarkadra vitték. Itt maradtak augusztus 21-ig, mely idő alatt Arad helyőrségét is ide szállították. Augusztus 21-én a reggeli órákban az **orosz sereg egy része a nagyváradi országúton bevonult Gyulára, magukkal hozva a foglyokat is.** Az utcák néptelenek voltak, a lakosság az ablakok mögül nézte a nagy tábor lassú bevonulását. Az oroszok megszállták a mai Megyeház, Városház és Kossuth Lajos utcákat, végig a Nagyváradi utat és az út mellett fekvő nagy térséget. **A fogolytábort a Maród téren állították fel.** Később az orosz tábornok megengedte, hogy a honvédtisztek a lakosoknál szállásoltassanak el. **Damjanichot a grófi kastélyban helyezték el,** ahol felesége már hónapok óta élvezte gróf Wenckheim Józsefné Jankovich Stefánia vendégszeretetét. **Gyulán voltak Kiss Ernő, Nagysándor József, gróf Leiningen Károly, Aulich Lajos, Lázár Vilmos, Lahner György, Török Ignác, Knézich Károly tábornokok, Szende Béla, Orma Norbert ezredesek,** továbbá gróf Montecuccoli, Philippovics és Roth osztrák tábornokok, utóbbiak, mint a magyarok foglyai. Ugyanaznap érkeztek Gyulára Reischach és Montenuovo osztrák tábornokok is, akik a grófi kastélyban telepedtek le, ugyanott, ahol a magyar vezérek egy ré-

sze s Anrep orosz tábornok és vezérkara, az Óvárban elhelyezett kozák ezred fedezete mellett elszállásolva voltak. A velük érkezett osztrák katonaság a vásártéren ütött tábornok Reischach tábornok a kastély bejárata előtt osztrák őrséget állított fel, de **Anrep tábornok** hangsúlyozván, hogy a felelősség a foglyokért őt terheli, az **osztrák katonákat leváltotta, s kozákokat rendelt a kastély elé.** Anrep tüntetőleg barátságosan bánt a magyar tisztekkel, amit az **osorz tisztek** látva, hasonlóképpen cselekedtek. **Karöltve mentek a honvédtisztekkel a Korona vendéglőbe, ahol a cigánnyal a Rákóczi-indulót és a Kosuth-nótát húzatták. A honvédtisztek általában képtelenségnek tartották, hogy az oroszok kiadják őket. Menekülésre egyelőre nem is gondoltak.** A késő délutáni órákban adta ki Anrep tábornok a parancsot, hogy valamennyi honvédtiszt másnap reggel 6 órakor köteles az Óvár és a kastély közötti téren megjelenni, ahol lefegyverzik őket. Ekkor már a honvédtisztek egy része látta, hogy szomorú sora vár rájuk. **Még az éj folyamán több tiszt polgári ruhát szerezve megszökött.** Másnap hajnalban is többen elindultak s a közeli erdőségeken át menekültek. Az osztrákok semmit sem tehettek a szökések megakadályozására, mert az oroszok nem engedtek beavatkozást. Erre az osztrákok a megyei hatósághoz fordultak. Dobránazky Adolf császári biztos augusztus 24-én Simándon kelt rendeletével értesítette az alispánt, hogy az **osorz hadtest által fogva tartott, ezelőtt forradalmi Vécsey-féle hadtesthez tartozó katonatisztek megszöktek,** adott becsületszavukat ily módon gyalázzattal megszegvén. Felszólította tehát az alispánt, hogy ezt meggyében mindenütt hirdesse ki és az itt-ott mutatkozó honvédeket vagy más gyanús személyeket azonnal a legközelebbi cs. és kir. tisztviselőhöz kísértesse.

Augusztus 22-én reggel 6 óra körül megkezdődött mintegy 1300 honvédtiszt lefegyverzése. A tisztek eleinte tiltakoztak, de a tábornokok, különösen Damjanich kérésére meghajoltak a kikerülhetetlen helyzet előtt és halomra dobták fegyvereiket. **Többen elajándékozták fegyvereiket osorz tiszteknek, ismerőseiknek.** Knezich tábornok kardját, miután előbb markolatát letrörte, Czégényi Istvánnak adta emlékül. Az oroszok augusztus 23-án a magyar tábornokokat és tiszteket átadták az osztrákoknak. A foglyok elszállítására már előre 200 kocsit tartottak készen s miután kihirdették, hogy aki szökni próbál, azt agyonlövők, a tiszteket kocsin, a többieket pedig gyalog útnak indították Arad felé.

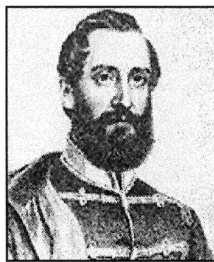
Október 6. A nemzet gyásznapja

A „bresciai hiéna” október 2-án rendelkezik csak a kivégzés módozatairól. **Október 6-ára, Latour halálának évfordulójára tűzte ki a kivégzéseket.** Az aradi foglyok még reménykedtek, október 4-e, az uralkodó névnapja, lehet, hogy amnesztiát hirdet. De minden remény szertefoszlott ezen a napon, mert amnesztia helyett Haynau végzése érkezett meg. Másnap reggel hét órakor Ernst hadbíró felsorakoztatta a tábornokokat, s kihirdette az ítéleteket. Ezután megbilincseltek a tábornokokat, majd visszavezették őket a cellájukba, megtagadva tőlük azt a kérést, hogy együtt tölthessék az utolsó napot. Október 6-án hajnali kettő és három óra között a papok felkeresik a halálraítélteket.

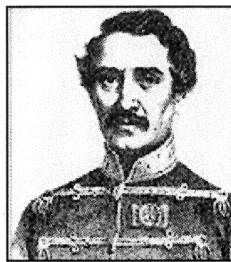
Fél hatkor először a golyó általi halálra ítéltet – Schweidel Józsefet, Kiss Ernót, Dessewffy Arisztidet és Lázár Vilmost – vezették a kirendelt katonaság közé. 12 katona állt fel velük szemben töltött fegyverrel, majd midőn a parancsnok kardjával intett, a lövések eldördültek, Kiss Ernó kivételével mindhárman élettelenül buktak a földre. Kiss Ernót csak a vállán érte a lövés, ezért három katona közvetlenül elé állt, s leadták a halálos lövést Kiss Ernóra is. Ezután következtek **az akasztófára ítélt tábornokok a következő sorrendben: Poeltenberg Ernó, Török Ignác, Lanher György, Knezich Károly, Nagysándor József, Leininger-Westerburg Károly, Aulich Lajos, Damjanich János és Vécsey Károly.** Ez utóbbi vértanú büntetését – saját apja közbenjárásának köszönhetően – súlyosbították, mégpedig azzal, hogy őt akasztották fel utolsónak, vagyis végig kellett néznie társai kivégzését. Sorra búcsúztak el egymástól, Vécseynek már nem volt kitől búcsút vennie, ő Damjanich holttestéhez lépett, és bár nem szívlelték egymást, most megcsókolta Damjanich kezét.

Hogy milyen megdöbbenést és ellenérzést váltott ki a kortársakból is ez a nyilvánvalóan primitív bosszúvágyból eredő és felháborító gaztett, azt jól példázza az aradi várban aznap keletkezett és a vértanúk nevének kezdőbetűit összefoglaló onomasztikon:

„PANNÓNIA! VERGISS DEINE TODTEN NICHT, ALS KLAGER LEBEN SIE!”
(Magyarország! Ne feledd Halottaidat, mint Vádlók élnek Ők)

Lázár Vilmos

Lahner György

Török Ignác

Knezich Károly

Összeállította: Bacsa Vilmos (Gyula)

Akik előttünk jártak

In memoriam
v. nagyjaitai Dr. Nyiredy Szabolcs
okleveles vegyészmérnök,
c. egyetemi docens
1922. április 23. – 2005. augusztus 23.

Szomorú szívvel vettünk búcsút 2005. szeptember 1-jén Dr. Nyiredy Szabolcs testvérunktől a Farkasréti temetőben. A temetési szertartást Kászoni József lelkész végezte a ravatalozóban. A sírnál Rázmány Csaba püspök búcsúztatta. Fagó Laura énekművész és Vadady Virág kántornő énekszámokkal búcsúztatták.

Vitéz nagyjaitai Dr. Nyiredy Szabolcs életének 84. évében, türelemmel viselt hosszú szenvedés után, 2005. augusztus 23-án tért örök nyugalomra.

Szabolcs bácsi a Magyarországi Unitárius Egyház egyik oszlopos tagja volt. Egyéni és egyházi tevékenységében mindig a tökéletességre törekedett. Életét a gyógyszeriparban töltötte el, ahol okleveles mérnöki diplomát szerzett, majd címzetes egyetemi docens lett. Gyermekkorában és ifjúkorában aktív tagja volt a 345. sz. János Zsigmond unitárius cserkészcsapatnak, amíg be nem tiltották a működését. Vallomása szerint életének legmeghatározóbb élményei is a cserkészethez fűződnek. 1990 után a cserkészlet lelkes újjászervezője és vezetője.

Mint aki ősi unitárius családból származik, egész Budapesthez tartozónak érezte magát. Minden unitárius rendezvényen jelen volt. Távozásával üresen állnak a megszokott helyei a budapesti templomokban.

A Budapesti Unitárius Egyházközség presbitere 1952-től 2000-ig, utána az egyházközség örökös presbiteri címet adományozott neki.

Az 1950-es évektől az Egyházi Képviselő Tanács tagja, majd kilenc éven át a Magyarországi Unitárius Egyház főgondnok-helyettesi tisztséget töltötte be. A 2001. februárban ülésezett Főtanács tiszteletbeli főtanácsosi címet adományozott neki.

A rendszerváltás után újjáalakult Dávid Ferenc Egylet elnöki tisztségét töltötte be 2004-ig. Ebben a tisztségében aktívan szervezte a Dávid Ferenc Egylet előadóestjeit, nagy unitárius elődeink életének felelevenítésével, mint például Dr. Gelei József-re való megemlékezést.

A 2004. évi őszi előadóestjét nem tudta befejezni bekövetkezett balesete miatt.

Hálás kegyelettel emlékezünk rá, példája legyen mindannyiunk számára tanulság, szellemi hagyatéka szent örökség.

Kelemen Lajos naplójának közzététele

Kelemen Lajos történettudós, az Erdélyi Múzeum Egyesület Levéltárának egykori főigazgatója szellemi hagyatékát a Román Nemzeti Levéltár kolozsvári fiókja (Archivele Nationale Directia judeteana Cluj) őrzi. A Nemzeti Kulturális Alapprogram Levéltári Szakkollégiuma támogatásával (2233/0372) elvégzett kutatómunka során feltárássra kerültek szerencsésen megmaradt naplói, melyekben az általa fontosnak vélt eseményeket megörökítette.

Kelemen Lajos legkorábbi naplója 1895-ben íródott. A marosvásárhelyi református kollégium ifjú tanulójaként kezdte meg naplója vezetését. (Amennyiben korábban is készített írásbeli feljegyzéseket, akkor azok vagy elvesztek, vagy lappanganak.) Naplóit nagy valószínűséggel évente vezette, a feltételes megfogalmazás használata azért történik, mert nem áll rendelkezésre minden esztendőről a legfontosabb eseményeket, történéseket megörökítő naplóbejegyzés.

A naplók történelmi hűséggel adják vissza a maguk korában bekövetkezett eseményeket, történéseket. Hűen tükrözik a 19. század végének, a 20. század elejének időszakát, hangulatát, nyelvezetét. Fényvetnek Marosvásárhely, az egykori kisváros, a helybeli református kollégium életének olyan részletekre, melyek nemcsak az olvasók, hanem a korszakkal foglalkozó kutatók számára is nyújthatnak megbízható, forrásértékű ismereteket.

Ugyanez a megállapítás vonatkozik a 20. századnak az első világháborúig terjedő időszakára is. Körvonalazódik a szellemi főváros, Kolozsvár kulturális és tudományos élete is. Kelemen Lajos egyszerre tanult és tanított. Egyetemi hallgatóként nevelője lett dr. Gidófalvy István kir. közjegyző kollégista fiának. Szemléletesen bepillantathatunk az egykori egyetem, az ott működő professzorok világába. Legalább ennyire érdekes és fontos munkahelye, az Egyetemi Könyvtár, majd az unitárius kollégium belső életének, kollégáinak, munkatársainak megjelenítése.

Témája miatt is a legérdekesebb és legmegragadóbb az első világháború eseményeinek nyomon követése, a civil társadalom szemszögéből való értékelése és az események korabeli levelek, újságok segítségével való bemutatása. Forrásértéke miatt külön figyelmet igényelnek azok az esztendők, amikor a román nemzeti törekvések politikai, katonai formában is megjelennek, és fokozatosan teret hódítanak Erdélyben.

Naplóbejegyzései révén részletgazdagon és sok, eddig ismeretlen adalék segítségével tárul elénk Románia közigazgatási berendezkedésének időszaka. Ami talán legalább ennyire fontos, szemléletes képet nyerhetünk arról, hogyan alakult át az erdélyi magyar tudományosság, közművelődés és oktatási rendszer, igazodva a megváltozott feltételrendszer követelményei közé. A korabeli kifejezéssel – impériumváltás – időszakát követő 30-as évek politikailag egyre nehezedő világát is elénk tárják a naplók.

Kelemen Lajos napló eredetileg egykori utolsó munkahelyén, az Unitárius Egyház Levéltárában voltak, onnan kerültek elszállításra állami őrizetbe. A Romániában lezajlott társadalmi-politikai változások utáni levéltárrendezés során kiderült, hogy maradt néhány évnapi napló, mely elkerülte a figyelmet. Ezek szerves részei az állami levéltárban őrzötteknek. Ezekkel kiegészülve – a lappangó, vagy eltűnt évek naplóit leszámítva – rendelkezésünkre áll az 1895 és 1938 közötti naplóbejegyzések több vaskos kötetet kitevő kézírásos anyaga.

Az erdélyi – és ezen belül is a kolozsvári – magyarság életében a 19. század fordulója és a 20. század első fele közé eső történelmi, gazdasági, közművelődési és kulturális eseményeik jobb megismerése, az összefüggések átlátása és hiteles, megbízható ismeretanyag megszerzése érdekében elengedhetetlen adalék Kelemen Lajos történettudós, levéltáros naplójának közzététele.

Kelemen Lajos élete és munkássága

Kelemen Lajos, Erdély legendás levéltárosa 1877. szeptember 30-án született Marosvásárhelyen, Székely kisbirtokos nemesi családból származott. Édesapja, nagyernyei Kelemen Miklós a marosvásárhelyi királyi Ítéző Táblánál volt törvényszéki irodatiszt. Édesanyja, albisi Csomoss Janka három fiú- és három leánygyermeknek adott életet.

Egész további életében, pályaválasztásában meghatározóak voltak azok az esztendők, melyeket szülővárosában, és az ottani Református Kollégiumban töltött. Kedves latintanára, Koncz József még jobban elmélyítette benne a történelem iránti érdeklődést. A múlt megismerésére anyai nagyapja, albisi Csomoss Miklós, volt 48-as honvéd elbeszélései és olvasmányélményei már korábban ösztönözték. Egész további életét befolyásolta Orbán Balázs: *Székelyföld leírása* és Kőváry László: *Erdély régiségei* című munkájának a megismerése. A letűnt korok emlékei kutatásának vágya indította először felfedezőútra a negyedik gimnazista diákot. Kirándulócsoportot szervezett és Orbán Balázs példáján felbuzdulva, gyalogszerrel járta Erdély falva-

it, hogy történetüket megismerje és néprajzi, valamint művészeti értékeiket felfedezze. Így talált rá 1894-ben osztálytársával, ribicei Nemes Ödönnel az ádámosi unitárius templomban Magyarország legrégebb évszámós (1526) mennyezetfestményére.

A levéltári kutatást családi levelesládájuk olvasásával kezdte el. Egykori tanuló társával, Biás Istvánnal megvizsgálta a vásárhelyi szabó és szűcs ipartársulatok régi okleveleit és számadáskönyveit. Közülük egyet, a szűcs céh 1608. évi kiváltságlevelét lemásolta és beküldte Kolozsvárra Szádeczky Kardoss Lajos egyetemi tanárnak, hogy közölné a *Székely Oklevéltárban*.

Az érettségi vizsgáján megjelenő Szádeczky tanár úr visszaemlékezett a kutatódiákra, és tudását tapasztalva biztatta ez irányú továbbtanulásra. Ennek eredményeként is Kelemen Lajos 1896 őszén beiratkozott a kolozsvári m. kir. Ferenc József Tudományegyetem történelem-földrajz szakára. Szádeczky Lajos támogatásával az általa megismert „egyik legjobb ember”, dr. Gidófalvy István királyi közjegyző családjához került házitánítónak. Így végezhetette el 1901-ben az egyete-

met, hogy közben nevelőként tartotta el magát. Az egyetemi évek alatt különösen Gergely Sámuelről tanult sokat, aki Teleki Mihály levelezését rendezte sajtó alá.

1902-ben Gidófalvy István ajánlására jutott be az Erdélyi Múzeum Könyvtárába, Erdélyi Pál igazgató keze alá, napidíjasként. A következő esztendőben az Egyetemi Könyvtár napidíjasaként állami szolgálatba került át. Először a Hírlapkönyvtárnál, majd a Régi Magyar Könyvtárnál, később az Erdélyi Múzeum Egyesület Kézirattáránál dolgozott. Itt módja volt megismerni a meglévő és a beérkező levéltári anyagot is. Végleges kinevezése azonban egyre késlekedett. Ezért 1907 májusában elfogadta a kolozsvári Unitárius Kollégium harmadszori felkérését, s ennek tanára lett. Itt működött egészen 1918. május 1-jéig. Egyháza levéltárosának is megválasztották.

1910. július 31-én megnősült. Feleségét, bölöni Mikó Erzsébetet boldog házasságuk tízéves évfordulóján temette el.

Kollégiumi tanársága idején, 1908 őszén az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) tikárának választotta. Ezt a munkakört megszakitás nélkül 1921 végéig töltötte be. Ekkor formailag lemondott ugyan, de helyettesítőként 1927 júliusáig titkároskodott Ekkor a román egyetem hírhedt dékánja, Onisifor Ghibu nyomására távozni kényszerült.

1918. május 1-jétől, mint szolgálattételre berendelt állami középiskolai tanár ismét az Egyetemi Könyvtár, illetve az Erdélyi Múzeum Levéltára munkatársa lett. Kolozsvárt ez év karácsonyán megszállták a románok. Az Egyetemi Könyvtárat 1919. május 12-én vették át. A magyar alkalmazottak mindent megtettek az Erdélyi Múzeum-Egyesület páratlan gyűjteményeinek megmentéséért. Az időközben kiadott hivatalos rendelettel szemben azonban tehetetlennek bizonyultak. A hivatalos impériumváltás után az itt dolgozókat – Kelemen Lajossal együtt – eskütelre kötelezték. 1920 szeptemberétől egészen nyugdíjazásáig, 1938. január 1-jéig itt dolgozhatott. A második bécsi döntés után múzeumi és levéltári főigazgatóként került vissza régi munkakörébe. Korhatár alapján 1942. július 1-jétől formailag ismét nyugdíjba vonult ugyan, de továbbra is megbízást kapott a főigazgatói és levéltári munkakör ellátására.

Mindezek mellett tanított a kolozsvári Református Tanárképzőben, a református Teológiai Akadémián, az unitárius Teológiai Akadémián, a katolikus Szent József főnevelő intézet szemináriumában, tudományos előadásokat tartott szabadegyetemen és számtalan EME rendezvényen.

1908-ban az Erdélyi Irodalmi Társaság, 1910-ben a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság választotta tagjává. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület 1927-ben fogadta igazgató-választmányi tagjául. 1938-ban a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja lett. (Ezt a címet 1947 után visszavonták ugyan, de 1962-ben, felülvizsgálva a korábbi döntést, munkássága elismeréseként rendes tagnak választották meg.) Számtalan társadalmi feladatot is vállalt: az Erdélyi Népmívelési Bizottság; a Könyv és Levéltárosok Egyesülete, az Országos Cserkész Főtanács, az Unitárius Irodalmi Társaság elnökségében, a Magyarországi Unitárius Egyház fő- és képviselő tanácsának tagjaként, a Kolozs-Dobokai Egyházkör egyik felügyelő gondnokaként és az Unitárius Egyház főgondnokaként.

Életének főműve az Erdélyi Múzeum-Egyesület levéltára. Amikor odakerült, 40 ezer darabot számláló gyűjtemény volt csupán, ami 1918-ig közel félmillióssá nőtt. 1944-ben pedig állománya már megközelítette a 600 ezres darabszámot. Amikor a Román Szocialista Köztársaság Akadémiája Történeti Levéltárként átvette, már milliós nagyságrendről beszélhettek. Hogyan sikerülhetett ezt a felbecsülhetetlen értékű gyűjteményt létrehozni? „Személyes rábeszéléssel, tanítványai, barátai, tisztelői mozgósításával, széles körű ismeretsége felhasználásával, a napilapokban fáradhatatlan hírve-

réssel. Az adományok jelentőségének nyilvános ismeretetésével, méltatásával, kezdve a legnagyobb erdélyi családi levéltárak akkori tulajdonosain a néhány levélből álló gyűjteményecskék birtokosáig sok-sok embert rávett arra, hogy az erdélyi múlt írásbeliségének anyagába tartozó egyéni vagy családi gyűjteményt megőrzés végett a múzeumi levéltárnak adja át” – írta legközvetlenebb tanítványa, Szabó T. Attila nyelvészprofesszor.

Írásainak: forrásközlések; tanulmányok, cikkek, könyvek, adatközlések bibliográfiája több mint 400 címszót tesz ki és felöleli a helytörténet, a politikatörténet, a művelődés-, művészet-, egyház- és gazdaságtörténet, a régészet, a néprajz, a múzeum-, könyvtár- és levéltártörténet témaköreit. Mindezek dacára azt kell mondanunk, hogy tudásának csak egy részét tudta megismerni és közkinccsé tenni. Idejének legnagyobb részét elvette mások kutatásainak segítése, a mások számára történő adatgyűjtés – és a legprózaibb ok: a mindennapi megélhetés biztosítása. Barátai, tanítványai vásároltak számára élelmiszert, főleg gyümölcsöt, s ha kellett sálat, télikabátot is.

Elsőként megjelent tudományos munkája a *Marosszéki határnevek XVI. és a XVII. századból* című forrásközlése volt, mely 1897-ben jelent meg a Székely Oklevéltár VI. kötetében. Nagyobb munkájaként először a *Kolozsvári Kalauz* jelent meg 1902-ben, mely három kiadást is megért. Jelentősebb kötetei voltak még: *Az Erdélyi Múzeum Egyesület múltja és jelene* (Kolozsvár 1909), *Újabb adattár a vargyasi Dániel-család történetéhez* (Kolozsvár 1913), *Hermányi Dienes József emlékiratai* (Kolozsvár 1925), *Báró Bánffy Jánosné Wesselényi Jozefa emlékirata 1848–49-es élményeiről* (Kolozsvár 1931).

Néhány kiragadott példa 400 publikációjából: A *kolozsvári Bethlen-bástya történetéhez* (Erdélyi Múzeum 1905), *Bod Péter levelei* (Erdélyi Múzeum 1907), *Kolozsvár ostroma és fölmentése a kuruc ostromzár alól 1707-ben* (Az Kolozsvári Unitárius Kollégium értesítője, 1907–08), *Adatok öt székelyföldi unitárius templomkastély történetéhez* (Dolgozatok az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségtárából. Kolozsvár 1916). A *kolozsvári Szent Mihály templom tornyai* (A kolozsvári Szent Mihály egyház című füzetben. Kolozsvár 1924). A *legrégibb erdélyi magyar hímes oszlopok* (az Erdélyi Almanach című kiadványban. Bp. 1925), *Biserica Sf. Mihail din Cluj* (Boabe de grau 1933), *Kolozsvári műemlék-krónika* (Pásztortűz 1938). *Kolozsvár közvetlen környékének történelmi- és műemlékei* (Kolozsvári Szemle 1943).

Még életében megérhette, hogy barátai, tanítványai emlékkönyvvel tiszteltek munkássága és személyisége előtt. Eredetileg a 70. születésnapjára (1947) szánták ennek kiadását, de akkor nem jelenhetett meg. A már kinyomtatott tanulmányok különlenyomatként kerülhettek csak forgalomba. Ezekből Szabó T. Attila 5 példányt bekötetett. Az „igazi” emlékkönyv születésének 80. évfordulójára vált kiadhatóvá. Ebben magyar, román és száz történetesek tanulmányai is megjelentek, alátámasztva azt a kelemen megállapítást, hogy „Erdély története a magyarok, a románok és a szászok közös múltja”

Életének utolsó szakaszában kedvelt időtöltése volt a városnéző séta. Érdeklődőket, bel- és külföldieket kalauzolt végig a történelmi Kolozsvár utcáin és az „Erdélyi Panteonban”, a Házsongárdi temetőben.

Hosszas, súlyos betegeskedés után 1963. július 29-én hunyt el Kolozsváron.

16 jelentős munkája maradt kéziratban. Ezek közül kiemelendő a Székely Oklevéltár IX. kötete számára végzett adatgyűjtése, az Erdélyi Múzeum kézirattárának ismertetése és Kolozsvár legrégebbi polgárkönyvének (1589–1614) teljes másolata. Kéziratban maradt munkái közé számíthatjuk emlékiratainak tekinthető naplóját is.

Kiss András
ny. levéltáros

Kelemen Albert (1844–1912)

Az 1800-as évek második felében élt, Marosszentkirályon, 1844. november 4-én született **Kelemen Albert azon unitárius lelkészek közé tartozott, akik az 1848-as szabadságharc elbukását követő nehéz, megpróbáló időben szentelték életüket az Egyház szolgálatára.**

Életrajzával alig-alig találkozunk.

A vele foglalkozó kevés számú irodalom a Keresztény Magvetőben, az Unitárius Egyház és az Egyháztársadalom című lapokban – halála évében – jelent meg.

A Keresztény Magvető (1912. 82. old.) a szerző nevének feltüntetése nélkül, majd Ürmösi Kálmán neve alatt közli – vázlatos – életrajzi adatait. Ezt megismételi Szinnyi József; „Magyar írók élete és munkái” (1890–1914) sorozatában, de találunk emlékeztést az Egyháztársadalom című lapban Fazakas Lajostól (1912. 91. old.) és egy ismeretlen szerzőtől az Unitárius Közlönyben (1906. 151. old.) „A marosi unitárius egyházkör vezetői” cím alatt.

Kelemen Albert **apja István, Szabédon szolgált lelkész** (1812–1876) a marosi egyházkör jegyzője volt, ki a szabédi nagy tűzvész után a templom és az egyházközség épületeinek újjáépítésével iratkozott föl az „építő” lelkészek sorába.

Anyja neve Kádár Anna volt.

Középiskolai tanulmányait Székelykeresztúron abban az unitárius iskolában kezdte, ahol Beke György „Régi erdélyi iskolák” című (1989) munkájában elismerően hangoztatta, hogy az „a nép kezdeményezésére és a nép költségén épült föl” – majd Kolozsvárt fejezte be 1863-ban.

Amint a Keresztény Magvető – Kelemen Alberttal foglalkozó cikke – írja (1912. 82. old.) a papi pályára lépő ifjaknak nem volt kötelező az érettségi vizsga. Ők e vizsga letétele nélkül folytathatták tanulmányaikat a Papnevelő Intézetben. Kelemen Albert azonban e vizsgát is letette s már mint az említett intézet I. éves növendéke, előbb az elemi osztályok, majd a felsőbb osztályok köztanítója lett.

A papi szigorlat letételét követő évben (1868) Marosszentkirály – Marosvásárhely lelkészeként kezdte meg hivatalos egyházi szolgálatát. Mivel Marosszentkirály unitárius lakóinak túlnyomó többsége áttelepült a közvetlen szomszédságában levő Marosvásárhelyre, 1895-ben Kelemen Albert is követte híveit az akkor már városnak számító szomszédos településre. Itt lelkészi irodáját Derzsi Jánosnak, lelkészi lakás céljára hagyományozott épületében rendezte be.

Marosvásárhelyen két legfőbb segítőtársa az akkori gondnok, Fekete Gábor és Csongvai Lajos pénztáros volt, akikkel egyetértve megvásárolta az ún. „Korda-házat” a hozzá tartozó nagykiterjedésű telekkel együtt. Ezzel megvetette az egyházközség anyagi alapját, hiszen, – amint Ürmösi Kálmán följegyezte – a Vásárhelyre beköltöző környékbeli lakosság a telkek árát jelentősen megemelte.

Kelemen Albert 1876-tól a marosi egyházkör jegyzője, majd Farkas György (1880–1882) utódjaként, – **30 évig – a marosi kör esperese volt.** Tagja volt az Egyházi Képviselő Tanácsnak és a Zsinati Főtanácsnak, de betöltötte az akkor

még gyakorlatban lévő „főköz-ügyigazgató” tisztséget is.

Nevéhez fűződik az ún. „számadási napló”, mai néven „pénztárnapló” és a „lelkészi emlékeztető” bevezetése, de Végh Mihály egyházi és püspöki titkár, valamint Gál Kelemen, a Kolozsvári Kollégium igazgatója közreműködésével összeállította az egyházi törvényeket is. Erről sem Toth György, Sem Lőrincz Ernő hazai jogtudósok nem tettek említést. Valószínűleg azért, mert az **említett összeállítás nem került kiadásra** és azt sem tudni, hogy a kéziratos összeállítás egyáltalán fennmaradt-e?

Kelemen Albert nemcsak az egyházi adminisztrációból vette ki részét. Tagja volt a Maros-Torda Megyei törvényhatósági bizottságnak és mint ilyen a szakbizottságokban fejtette ki tevékenységét.

Egyházközeleti munkásságát az egyházi lapokban fejtette ki. Írt a Keresztény Magvetőbe, az Unitárius Egyházba, az Unitárius Közlönybe és az Unitárius Szószékbe. Ismertebb munkái: **„Ekléziáink pénzvagyona kezeléséről”** (L. Szinnyi József), – **„Egyházunk igazgatása és lelkészeink”** (Unitárius Egyház 1906. július) – **„Derzsi János emlékezete”** (Unitárius Egyház 1911. október) – **„Miben áll a keresztény szív igazsága”** (Unitárius Szószék 1896) – cím alatt jelentek meg. Szinnyi tudósít egy **„A vallástanítás reformja a nép- és a vasárnapi iskolában”** című munkájáról és a Dávid Ferenc egyetbeli szerepléséről, ahol Derzsi János életútját mutatta be.

Ami Kelemen Albert családi életét illeti: kétszer nősült. Első felesége pusztakamarási Kiss Julianna, korán elhalálozva öt kiskorú gyermeket hagyott maga után. Második felesége szentgericei Gál Kata, Gál Zsigmond és Jakab Agnes leánya volt. Ebből a házasságból négy gyermek született.

Ürmösi Kálmán Kelemen Albert jellemvonásaként a kitartást, a pontos hivatali köteleességteljesítést, a józanságot és a történelmi múltra való építést emelte ki.

1912-ben, amikor pár évi betegeskedés után a javulás útjára lépett, hirtelen bekövetkezett halálával nemcsak szolgatársait, de a nagyközönséget is meglepte. Temetésén jelen volt Marosvásárhely lakossága, osztály és felekezeti különbség nélkül. A gyászszertartáson részt vettek a különböző hivatalok vezetői, a felekezetek papjai, a marosvásárhelyi háziezred tisztikara, a katonai iskola tanárai – az Egyházi Képviselő Tanács képviselőiben Boros György akkori egyházi főjegyző és Vári Albert hittantanár. A háznál Ürmösi Kálmán és Vári Albert, a sírnál Boros György és Fazakas Lajos nyárádszentmárton-csikfalvi lelkész búcsúztatta.

Ma amikor a változó körülmények újabb és újabb egyházi törvényeket hívnak életre, és sokan feledik, hogy „a törvényeket nem bírálni, hanem betartani kell” – kegyelettel idézzük annak a Kelemen Albertnak emlékét, aki nemcsak a korabeli törvények összeállításában jeleskedett, de jó példával járt elő azok alkalmazásában is.

Ebben nemcsak lelkésztársai elismerését váltotta ki, hanem az utókor megbecsülését is.

Kelemen Miklós

Megemlékezés Kaáli Nagy Dezső munkásságáról Siófokon

Siófok városa, Siófok múzeuma, jogutód vállalatok, egyesületei a magáénak, a sajátjának vallott **Kaáli Nagy Dezsőre emlékeznek** halálának 65. évfordulóján. Az emlékezés egyúttal emlékeztetés is. Emlékünnepegyünk fel kívánja hívni a figyelmet Kaáli Nagy Dezső értékeire, munkássága eredményeire, a Balaton-régióban betöltött, ma is ösztönző erejű szerepére, valamint, nem utolsósorban, ezzel az emlékbeszéddel is tisztelve.

A Kaáli Nagy család 1498-ig bizonyíthatja nemesi múltját az oklevelek alapján. Boldizsár 1498-ban született és az erdélyi Kaálon lakott.

Kaáli Nagy Dezső a Balaton infrastruktúrájáért elvülhetetlen érdemeket szerzett vízépítő mérnök ennek a nagy múltú unitárius családnak leszármazottja. Felmenői között jegyző, ügyvéd, országgyűlési képviselő és színházigazgató is található. Apai nagyapja, Lázár alakját megörököltette *Szilágyi István: Kő hull apadó kútba* című regényében.

Édesapja, Domokos főszolgabíró volt, édesanyja Csíktusnádi Sántha Ida. Öten voltak testvérek.

Kaáli Nagy Dezső 1868. május 17-én született Krasznán, oklevelet 1896-ban szerzett a Budapesti Műegyetemen, utána a budapesti I. kerületi kultúrmérnöki hivatalnál, majd az aradi folyammérnöki hivatalnál napidíjas mérnök, 1900–1908-ban a székesfehérvári kultúrmérnöki hivatal munkatársa, majd a **Sióbereki Társulat miniszteri biztosa mellé kirendelt munkavezető-szakértő**. 1908-ban a Földművelésügyi Minisztérium szolgálatába lépett, majd **1912. január 1-jén bízták meg a balatoni kikötők felügyelőségének vezetésével**. Ezt a tiszteletet 1934-ig töltötte be.

Irányításával és tervei alapján korszerűsítették és építették ki a siófoki, balatonföldvári, szemesi, lellei, boglári, révfülöpi, tihanyi, fonyódi és alsóörsi kikötőket, és a telepek partrendezését is felügyelte.

Az építkezések grandiózusságát mi sem jellemzi jobban, hogy ezekre a munkálatokra mintegy 5 és fél millió pengőt költöttek.

Kaáli Nagy ebben az időben a **balatonújhelyi kúriájában élt**, közel a Balaton partjához. A kert kapuja fölött kardot tartó férfikart ábrázoló címer utalt a tulajdonos nemesi mivoltára. Belépve az angol kastélyok hangulatát idéző hallba, számtalan zergetrófea jelezte, hogy a villa tulajdonosa kiváló vadász is volt. Nimródi szenvedélyét édesapjától örökölte, aki a Szilágy megyei Krasznán a Wesselényi-uradalom jószágkormányzója volt. A családi legendárium szerint ő lőtte az utolsó bolyont a környéken. **Atyja birtokában volt az a**

Wesselényi Miklós faragta fapipa, amit az „árvízi hajós” kufsteini raboskodása idején készített. Fia, Kaáli Nagy Dezső az aradi és kassai reáliskola elvégzése után többek között részt vett a Sióbereki Bozótlecsapoló Társulat megbízásából a Sió-csatorna építési munkálataiban, amelyet 1902-ben fejeztek be.

Egyébként Kaáli Nagy Dezső hitvallása volt, ami egész életében jellemezte: **„csak az a mérnök tud alkotni, akinek a munka nem teher, hanem szórakozás.”** Jellemző emberségére, hogy mindig arra törekedett, ne kerüljön konfliktusba beosztottaival. Ha ez elkerülhetetlen volt, racionális megoldást keresett, a meggyőzés lebegett szeme előtt.

A Sió-csatorna bővítése után a földvári kikötő újjáépítésében vett részt. Mivel a dunai kikötők mintájára épült, annak idején egy tavaszi vihar elmosta. Ennek megakadályozására új módszert dolgozott ki, amely abból állt, hogy az objektum víz alatti részeit betonból és kőből építette, a víz felett pedig bármikor cserélhető faelemeket javasolt.

Balatonfűreden, az arácsi részen Kaáli Nagy Dezső tervei szerint épült fel az első strandfürdő épülete, nádtetővel, amelyhez a nádat helyben termelték ki. Mindez 1925-ben történt, amikor elkészültek a kis sétány és a strandfürdő tervei. 1926. június 15-ére készült el, amikor megnyílt a napjainkig **Eszterházy strandfürdőnek** nevezett kis fürdő.

A Balatoni Szövetség – Kaáli Nagy Dezső tervezésében és kivitelezésében – 1929. szeptember 1-jén állította föl Balatonföldváron, a kikötő melletti parkban a Balaton első kormánybiztosának, **Kvassay Jenőnek** (1850–1919) emlékművét.

1935-ben a budapesti Kurz Rézvénytársaság tervezése alapján a siófoki vízművet (Fő u. 254.) átépítették. A balatoni régi vízkivételező a téli jégzajlás következtében megrongálódott és a betoncső vezeték az infiltráció (beszivárgás) miatt erősen homokolt, így nem volt alkalmas további üzemre. Ebben az évben Kaáli Nagy Dezső műszaki tanácsos tervei alapján a Balaton partjától 200 méterre lenyúló 0,60x1,80 m szelvényű vasbeton csatornát tervezett, melynek a Balatonban levő végén egy előszűrőfejet is elhelyezett részelt betonból, vöröskő szórással. Ez a csatorna 600 fm hosszú járható és napjainkban is működik, mint nyersvíz-szolgáltató mű. A kivitelezést Kónig – Román – Stein okleveles mérnökök, mint építési vállalkozók végezték.

Az 1936-os Berliini Vízépítési Kongresszuson osztatlan szakmai sikert könyvelhetett el az eljárás ismertetésével, amit később szerte a vi-

lágón alkalmaztak. Jelentős szaklapokban, többek közt német és japán folyóiratokban több oldalon keresztül ismertette a balatonföldvári kikötő építési rendszerét. Sok helyütt sikerrel alkalmazta az általa feltalált K. N. D. nevű partvédőművet. A nevéhez fűződik a következő módszer is, mely szerint a hullámok ellen durva, a jég ellen sima felületekkel kell védekezni. Ezen szempontok figyelembevételével épültek meg Balatonszemes (1911), Balatonalmádi (1929), Balatonboglár (1913), Révfülöp (1912), Tihany (1911) kikötői. 1927-ben épült az állandó alsóörsi kikötő, ugyanebben az évben a füredi és balatonkenesei kikötőhíd és a bélatelepi kikötőmedence. 1930-ban fejezték be Siófokon a hat és fél holdas új kereskedelmi kikötő építését, 1934-ben újból bővítették a boglári kikötőt. 1938-ban fejezték be a szigligeti és 1940-ben a balatongyöröki kikötők építését.

A Balaton körül, a tó időjárásai és talajviszonyaihoz alkalmazkodva, kétféle kikötőt építettek. Az északi parton jellegzetes a tóba benyúló móló. Ennek a végén van a fejként kiszélesedő, úgynevezett mólófejes kikötő.

A déli parton, minthogy itt gyakori a hullámverés, medencés kikötőket építettek. Ezeket két móló öleli körül, s csak egy keskeny bejárati rész van szabadon.

A déli part legjelentősebb ilyen építménye a Sió torkolatában lévő **siófoki kikötő, amely Kaáli Nagy Dezső tervei alapján készült, s 1913-ban** már arról olvashatunk, hogy befejezés felé „közeledik a siófoki nagy kikötő”. Maga a kikötő három részből áll: a külső vagy vitorlaskikötőből, a belső téli kikötőből a sólyával, valamint a Sió-csatorna mentén a hajókikötőből, amelyet zsilip zár le. Kaáli Nagy Dezső mérnök terve alapján több fokozatban alakult ki a mai kikötőkomplexum. Építését 1935-ben fejezték be. 1931–1948 között a külső kikötő elegendő volt a vitorlások kiszolgálására. Siófok a Balaton legnagyobb vitorlaskikötője.

(Jelenleg a Balatonon 22 közforgalmú kikötő áll a Balatoni Hajózási Kft. kezelésében, melyekhez 350 ezer négyzetméternyi parti terület, hatvanhárom épület és mintegy 250 ezer négyzetméter felületű kikötőmedence tartozik. Siófok a Balaton legnagyobb forgalmú kikötője. Volt olyan év, hogy körülbelül 200 ezer induló és érkező utasa volt.)

A balatoni géphajózás, mely születésének idején 1846-ban egy ébredő nemzet kibontakozásának jelképe volt, napjainkban ismét változások előtt áll. Bízunk abban, hogy a turizmus a balatoni hajózásra is felhívja a figyelmet, és a balatoni hajósok ügyesretete, hagyománytisztelete az előttünk álló néhány nehéz éven a hajózás ügyét átsegíti.

A Sió torkolati művének általános terveit a kikötővel egyetemben is Kaáli Nagy Dezső készítette Szilágyi Gyulával az 1930-as években.

Kaáli Nagy Dezső 1940. március 22-én, Siófokon hunyt el, sírja a balatonújhelyi temetőben található. Halála után rövidesen Balatonújhely község képviselőtestülete utcát nevezett el róla (a mai Vitorlás utcát), hiszen itt lakott és itt volt a hivatala évtizedeken át, amit 1957 után Munkásór utcára változtattak. A rendszerváltozás után ismét utcanev őrzi emlékét Siófokon, a régi Kaáli Nagy Dezső utcával párhuzamosan, vagy egy kilométerrel arrébb, Széplak irányában.

Személyében egy olyan nagyszerű műszaki szakembert tisztelhetünk, aki szűkebb pátriánk, a Balaton vízi közlekedésének fellendüléséhez járult hozzá. Nemcsak a korszerűtlen kikötőket tartotta állandó forgalomképes állapotban, hanem több új, korszerű és biztonságos kikötőt is épített. Kaáli Nagy Dezső számolva a forgalom gyors növekedésével, a kikötőket túlméretezte. Ennek köszönhető, hogy a múlt század első felében épült balatoni kikötők még napjaink nagyobb forgalmát is elbírják. Kaáli Nagy Dezső miniszteri tanácsos és a munkatársai kitűnő munkát végeztek. A nehéz gazdasági helyzetben is elérte, hogy közérdekű munkásságát az állam pénzügyileg is támogassa.

Kevesek körében ismert, hogy a siófoki református egyházközség kis imaházát, 1923. szeptember 11-én Ravasz László püspök és Kováts J. István egyházkerületi Tőjegyző szentelt fel – amikor a Külső-somogyi Egyházmegyébe látogattak, Kaáli Nagy Dezső értékes adományokkal segítette ezt a gyülekezetet. Utcai kerítést és úrasztalát készíttetett, amit évtizedekig használtak, továbbá egy 1709-ből származó W. P. mesterjegyű ónkanonát ajándékozott a templomnak.

Kaáli Nagy Dezső halálának 65. évfordulóján úgy emlékezünk rá, és azon fáradozunk, hogy méltó utódai legyünk az ezerarcú Balaton megóvásában és fejlesztésében.

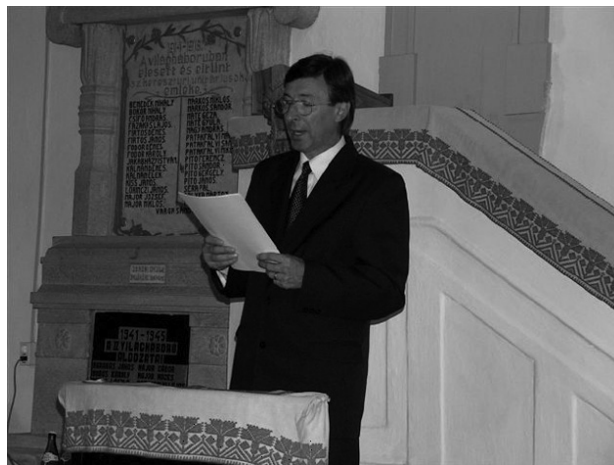
Matyikó Sebestyén József

A siófoki kikötő

Konferencia

Dr. Gellérd Imre halálának 25. évfordulója alkalmából
Székelykeresztúri Unitárius templom
2005. augusztus 6. 11 óra

A vendégek érkezése és azok szívélyes fogadása után, 11 órakor elkezdődött a Konferencia, melyet Benczédi Ferenc nyugalmazott lelkész emlék-áhítata, és a kegyelettel emlékező leánya, Dr. Gellérd Judit csodálatos hegedű szólója vezetett be.

A Konferencia vendégeit Dr. Szabó Árpád püspök és Szombatfalvi József esperes, helybeli lelkész köszöntötte.

A Gellérd-konferencia érdekes előadások megtartásával folytatódott, melyek jól tükrözték Dr. Gellérd Imre életét. Órá emlékezett halála 25. évfordulója alkalmából, szeretettel és tisztelettel, a templomi gyülekezet.

Dr. Gellérd Imre életútját Jakab Dénes szentábrahámi lelkész előadásából tudhattuk meg, majd a közös börtönvekről Dr. Péter Miklós református lelkész, a BBTE és a nagyváradi PKE tanára tartott előadást.

Dr. Gellérd Imre prédikációinak elemzését az Erdélyi Unitárius Egyház főgondnoka, Dr. Máthé Dénes egyetemi tanár, a BBTE tanára végezte.

Dr. Balázs Mihály, a Szegedi Tudományegyetem irodalomtörténésze, *Egy régi prédikációs kötetéről* c. előadását felolvasta Kovács Sándor teológiai tanár.

A jól megérdemelt szünet után, nagyszerű előadást hallhattunk az egyesült államokbeli Dr. George Williams vallástörténésztől, aki Dr. Gellérd Imre Erdélyen kívüli szellemi örökségét méltatta.

A Dr. Gellérd Imréről megjelent legújabb könyvet, melynek címe *A Liberté rabja*, a szerző Dr. Gellérd Judit és Farkas Dénes esperes mutatta be.

Ezt követően nagyon érdekes és maradandó, sokunk által teljesen ismeretlen, személyes vallomásokot hallhattunk Dr. Gellérd Imréről Báró József, Nagy Ferenc és Bencző Dénes nyugalmazott lelkészekről.

A Konferenciát Török Áron úgyszintén nyugalmazott lelkész áhítata zárta.

Végezetül a Konferencia résztvevői közeledben vettek részt, ahol tovább folytatódott az emlékbeszéd.

Úgy éreztem, hogy ebben a tiszta unitarizmust árasztó hajlékban, a kegyeletteljes és méltó emlékezés, ha csak egy rövid időre is, de meglevenítette Dr. Gellérd Imre lelkész lelkületét és szellemiségét.

Köszönjük a szervezőknek, hogy ott, és együtt lehettünk!

Rázmány Csaba püspök

Harangszó

Nézem a fiam. Hosszú, langaléta, válla akár egy vállfa. De hát, milyen is lehetne így 14-15 évesen? Öltönyét próbálgatja, kisebb – nagyobb fintorok közepette. Nadrágját kissé utána szabták, igazították, ám így sem jó! A napjainkban épp divatos nyakkendőjét is csak nagy unszolások árán hajlandó felkötni. Az új félcipő meg maga a borzalom. Azt ő nem húzza fel, és kész! Az egész család puccba vágva várja, már indulni kéne, hiszen úgy illik, hogy legalább a „főszereplők” időben odaérkezzenek. Kisebb gondolkodási idő után, mintegy kegyet gyakorolva, úgy dönt, hogy „most és csakis egy alkalomra” hajlandó felhúzni az új félcipőt. Indulhatunk. Győzelem! Miközben levonulunk a tömbház második emeletéről, a lépcsőházbeli bizonyára nagy élvezettel hallgatják az ünnepelt lamentációját. Remélem, a kocsí beindul, és még időben odaérünk.

– Az elsőt már elkezdték húzni – szól be édesanyám – igyekezzetek! Epp az új öltönymet vettem magamra. Alája egy méregzöld kötött lájbi dukált. Egységesen, minden fiúnak. A lányok cíklámen színű szvettért kaptak, hozzá csinos fekete szoknyát és kis szandált. Ez volt akkor a divatos. Amint kiléptünk a kapun, szomszédjaink ballagó csoportjaival találkoztunk.

– Na, jüttek?

– Menyünk, menyünk – válaszolta apám.

– S a nagyleginy megtanulta a kérdéseket?

– Majd elvállik, amikor a pap kikérdezi!

És a „nagyleginy” elvegyült közöttük, kissé megszeppenve, új öltönyében, cipőjében, feszengve lépkedett. Virágvasárnapján felénk általában jó idő szokott lenni, így legalább az utca tócsáit nem kellett kerülgetni. *Mire a másodikat húzták*, elértünk a papi lakig. Oda tértünk be egy rövid megbeszélésre, eligazításra. Izgalomtól kipirult arcok, csillogó szemek. A lányok titokban meg is súgják egymásnak, hogy nagyon félnek. Csak egyedül a lelkes nyugodt, talán ő már tudja, hogy a sok befektetett munka meghozta a gyümölcsét. *Mire*

összehúzták a harmadikat szépen, libasorban bevonultunk a pap bácsi mögött, majd az első sorokban helyet foglaltunk az ünnepélyesen feldíszített, virágoktól roskadozó Úrasztala körül. És felzengett az ének, a falu népe orgonakísérettel adott hálát az Istennek, hogy ezt a szép pillanatot is megérhette.

Lassan gyülekeznek a hívek, de kezdés előtt már szűkké válik az elég tágasnak tartott gyülekezeti terem. Minden pótszéket kirakunk, így talán elég lesz. A szülők, a rokonok, sok ismeretlen arc, mind egy-egy konfirmálandó ifjú sikeréért drukkol. A fiatalok arcán is látszik egy kis megilletődés, de tettetett hanyagsággal próbálják palástolni. Elnézem őket, megpróbálom felfedezni bennük egykori önmagamot. Nehezen megy. Aztán elkezdődik az Istentisztelet. Ők pedig, ott szoronganak az első székeken, sorukra várva. És bennem ebben a pillanatban egy nagy hiányérzet fogalmazódik meg. Nem tudom, hogy mi, de valami nagyon hiányzik! Most ők következnek, itt az ideje, hogy tanúságot tegyenek hitükről, felkészültségükről. Epp szorgalmasan válaszolgatnak a feltett kérdésekre, amikor... megszólal a harang. A református szertartás végét jelezvén. És ekkor, ebben a pillanatban rájöttem, hogy mi hiányzott immár a szertartás kezdete óta. A harang, ami nem miattuk szól!

A Dunántúli gyülekezet, sok másik szövénnyel egyetemben hosszú évtizedek óta nem a saját templomában, imaházában tartja Istentiszteleteit, szertartásait. Szűkös anyagi lehetőségeinket ismerve csak reménykedhetünk abban, hogy a közeljövőben központi segítséggel ezek a „végeken” élő gyülekezetek is saját kis templomokra, imaházakra tehetnek szert, ahol majd, alkalomadtán, a mi harangjaink, a mi gyermekeinkért fognak megkondulni. Abban bízom, hogy a kisebb fiam immár itt, *Pécsett*, a saját templomunkban fog konfirmálni. Két év múlva esedékes!

Bandi András

KÖNYVISMERTETŐ

Márai Sándor: Ajándék a végzettől

2004-ben jelent meg Márai Sándor fenti könyve, amelyben a 1937 és 1942 között megjelent publicisztikai művei olvashatók.

Kinek ajánlom ezt a könyvet? mindenkinek, de legfőbbképpen annak a korosztálynak, aki 1945 után született. Történelmi ismereteit nem tapasztalatból, hanem történelmi könyvekből merítette.

Márai Sándor nem tekinthető elfogultnak az úgynevezett Horthy-korszakhoz. Márai Sándor a Pesti Hírlapban, az Új időkben és a Képes Vasárnapban publikált. Jelen kötet egy történelmi sorsforduló szubjektív krónikája. Szubjektív, mert Kassához és a Felvidékhez való mély kötődése miatt látásmódja meglehetősen egyéni, sokszor nem az események, hanem az abban felfedező részletek ragadják meg az írókat.

A történelmet irányító fontos személyek és események, mint, Clemenceau, Benes, Titulescu,

Obersalzberg-tárgyalás, Népszövetség, Münchenben történt események, de említsünk magyar neveket is: Esteházy János gróf, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Kánya Kálmán, Imrédy Béla, Apponyi Albert gróf, Horthy Miklós, de nem is a felsorolás a lényeg, hanem ezeknek a történelmi személyeknek egy új megvilágításból való megismerése.

Mennyire bonyolult volt az a kor? és mi minden befolyásolta jó vagy rossz irányba, mennyire összetett világ volt. Ezt a mai kor szülöttei szinte fel se tudják fogni. A történelmi látásmódunk beszűkülhet, ha csak egyoldalúan ismerjük meg az eseményeket. A Felvidék és Erdély visszacsatolása körül még napjainkban sem tudunk igazán szubjektíven ítélni. Ennek a homálynak oszlatásában segít Márai Sándor könyve.

Bacsa Vilmos

Benedek Elekre emlékezve

Szeptember 30-án tartotta egyházközségünk az Ady Endre irodalmi-est a Hegyesi János Városi Könyvtár segítségével és annak termében. Bevezető gondolataimban megemlékeztem a legnagyobb mesemondónkról, Benedek Nagypóról, Elek Nagypóról. 1859. szeptember 30-án született az erdélyi Kisbaconban. 1929. augusztus 17-én halt meg, nagy kanyar után újra visszakerülve szülőfalujába, a maga építette Benedek-kúriába, ahol húsz év alatt ezernél több fát és cserjét ültetett el. Levélírás közben érte a halál, akkor hullt ki a toll a kezéből, amikor a Cimborá című gyermekújságért harcolt, hogy az megmaradjon. Utolsó szavai, amiket még le tudott írni: „Fő, hogy dolgozzanak...” E legendás hagyaték minden évfordulón szívünkbe kellene, hogy marjon, kellene égessen, mint Nessus vére. Vajon dolgo-

zunk-e jövőnk nemzedékünkért minden lehető módon? Ma már nem tudnánk meghalni egy gyermekeknek írt, kiadott újságért! Ha azt veszély fenyegetné, van bőven szívet-lelket mérgező herripotterizmus, nyelvet és nemzeti öntudatot feledtető, kiradírozó kompjutergémszek vérrel és gyilkolásokkal. Petőfi anyjának tyúkja ragacsos, torzszülött, emberi világon kívüli szörnyeteggé lett. Nincs Miatyánk, nincs adys emberiség szépbe szőtt hite, csak mocskok és mocskok... Nincs az almafavirágnak színe, az akácnak bódító illata, nincs 2x2, csak enyhe bódulatot adó, észromboló drog, nincs Fehéregyháza, Szabadka és Krasznahorka, csak megtagadott testvér fekete adventje. De van remény! De lesz remény? Egyszer még tudunk úgy is írni és érezni, mint Benedek Elek?!?

Részlet Benedek Elek verséből

*Elszállott az idő fölöttem,
Vén körtefa, búcsúzni jöttem.
Virágodat tán sose látom,
Isten veled, öreg barátom,
Legjobb barátom!*

*Mi titka volt ifjú szívemnek,
Te reád bízam, rejtve benned.
Fészkelni rád hiába járnak,
Nem mondtad el szarkamadárnak –
Csacska madárnak.*

*Könnyem, ha omlott, letörölted,
Fájdalmaim elszenderültek;
S csak rám hajolt virágos ágad,
Eltűntek mind a bűnös vágyak –
A bűnös vágyak.*

*Istent dicsérni hozzád jártam,
Legszebb művét benned csudáltam.
Hol az ember, aki tenálad,
Vad körtefa, szebbet formálhat?!
Nincs szebb tenálad!*

*Isten veled, ütött az óra,
Hajolj reám még búcsúszóra!
S amivel Isten úgy megáldott:
Még egyszer hullasd rám virágod,
Fehér virágod.*

B. L.

Hírek az UART életéből

Július 4–6. között tartották a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetemen a II. Partiumi Írótábort. A központi téma: **magyar kulturális régiók a Kárpát-medencében.**

A XXXIII. Tokaji Írótáborban találkoztak a Látó unitárius főszerkesztők

A felkért előadók közt hallhatták **Pomogáts Bélát, Kalász Mártont, Orbán János Dénest és Felhős Szabolcsot**, aki a Partium folyóiratot mutatta be.

Az írótáborban az UART két fővel képviseltette magát.

Megbeszélték, hogy a Királyhágómelléki Ref. Püspökség könyvesboltjában, Nagyváradon árusítani fogják a Partium folyóiratot.

Gálfalvy György és a Partium szerkesztői: Dusa Lajos költőatyánkfia a versrovat vezetője, Felhős Szabolcs felelős szerkesztő, Oláh András költő és Kudla György ungvári összekötő

Az alföldi unitárius búcsún **Füzesgyarmaton** a Testvériség kopjafája felavatásánál az UART részéről **Dusa Lajos költő** és **Felhős Szabolcs** felelős szerkesztő koszorúztak.

3 fővel képviseltette magát az UART.

* * *

Vásárosnaményban a 40. jubileumát ünneplő Beregi Múzeum ünnepségén az UART részéről Felhős Szabolcs, Zoltáni Zsolt és Tóth Attila műsort adtak.

Az augusztus 10–12. között tartó XXXIII. Tokaji Írótábor rendezvényein az UART 5 fővel

képviseltette magát. (Felhős Szabolcs, Dusa Lajos, Oláh András, Gáspár Ferenc és Kürti László)

A rendezvény a József Attila-centenárium jegyében zajlott.

Ismertették az UART folyóiratát a Partiumot is, melynek megreformálásában segítséget is ígért Orbán János Dénes kolozsvári költő atyánkfia is.

A pestszentlőrinci unitárius találkozón az UART 10 fővel képviseltette magát, melyben a Beregből 4 fő yett részt. Tárgyalást kezdeményeztek Szabó Árpád püspök úrral a magyar unitárius egyház szellemében az erdélyi unitárius alkotók bevonására.

Az erdélyi árvízkárosultak megsegítésére az UART cserépmédált és a Partium nyári számának árbevételét ajánlotta fel.

Az **UART pécsi csoportja Sikó Ágnes festő** vezetésével kiállítást szervezett. Munkába kezdett a kis csapat. Most **Bandi András gondnok** úr verseit és novelláit illusztrálják Sikó Ágnes, Vernes Valéria és Orbók Szilárd, amelyet egy kiadványban fognak megjeleníteni Pécsen.

A **beregi csoport Lakatos László naiv festő** eddigi munkáinak vásárosnaményi kiállítására készül.

A **debreceni csoport a Partium-műhely** mátészalkai és nyíregyházi ülésére készül, ahol Partium-esteket tartanak. (Debrecenben a Jászai Antikváriumban, Nyíregyházán a Szent István Könyvesbolt teázójában és Mátészalkán a művelődési házban szoktak rendezvényeket tartani)

Az UART 2005-ös programtervezetéből a tavaszi tárlat Pécsen és Vásárosnaményban zajlott, a magyarkúti nyári esték érdektelenség miatt elmaradt, a beregi alapítók dunafüredi szeretetvendégsége öszre tolodott.

Az unitárius emlékhelyek tervezése folyamatban van. Elsősorban a pécsi (Válaszuti György) és szegedi (Basilius István) emlékoszlop megbeszélései vannak jó fázisban.

Az UART bölcsőjében két UART-zenész a Beregi Múzeum jubileumi ünnepségén 2005 augusztusában Vásárosnaményban.

Felhős Szabolcs

Az unitárius eszmeiség előfutárai sorozatban az ariánus kereszténység fénykorát mutatom be, hogy tisztán lássuk a túlzott tolerancia és a szabadelvűség buktatóit.

A szervezethez és az egységes törvény (dogma) hiánya a széthulláshoz és a beolvadáshoz vezet.

Az alámerült ariánus fénykor

Az arianizmus az egyes germán népeknél még sokáig tartotta magát és csak a frankok megtérésével kezdett végérvényesen leáldozni a germánok körében is az arianizmus csillaga.

A nyugati gótok megtérésének kezdete

Az egyik leghatalmasabb germán népcsoport a gót volt, mely a Balti-tenger térségéből a 3. században fokozatosan délkelet felé húzódva a Fekete-tenger északi partvidékén telepedett le. A gót törzsszövetség népességének súlypontja a Dnyeszter folyóra támaszkodott.

A gótok hatalmának megalapítója 331 körül Geberich nevű királyuk volt, ki a Maros mellett a vandálokat legyőzte. Utána az Amalok nemzetségéből való Hermanarich következett, aki számos északi népet leigázott, ezért kortársai Nagy Sándorhoz hasonlították. Hermanarich országa a Balti-tengertől a Fekete-tengerig ért.

Az eredetileg egységes népcsoportot a folyó két részre osztotta. A folyótól keletre élő törzsekből alakultak ki a keleti gótok ősei, a folyótól nyugtra, a Fekete-tenger partvidéke és a Dnyeszter közti részen letelepedettek közül a nyugati gótok ősei.

A kettéválás a 4. század elején történt meg.

Bár a század közepe táján a fenyegető hun támadás elhárítására átmenetileg egyesült a két népcsoport, a hunok támadása következtében újból és végleg elváltak egymástól.

A gótok közt már a 3. században terjedni kezdett a kereszténység.

A Római Birodalom ellen indított támadásai során zsákmányolt keresztény hadifoglyok, a rómaiak által a gótoknak átengedett területek keresztény lakossága és a germánokkal kapcsolatba került keresztény kereskedők, majd a nyomukban megjelenő hittérítők voltak a keresztény hit első magvetői.

Ulfilas

Az addig csak szórványosan jelentkező kereszténység igazán nagyhatású és sikeres térítőre Ulfilas (Wulfila) gót püspökben talált, aki egy előkelő gót család sarja volt, s az egyik gót követség tagjaként került 340 körül Konstantinápolyba.

Ekkor már valószínűleg egyházi személy volt. Az ariánus szellemiségű püspök, Euszebiosz 341-ben gót missziós püspökké szentelte.

Ulfilas magáénak érezte Euszebiosz mérsékelt arianizmusát és visszatérve övéihez, sikerrel fáradozott népe megtérésén.

Görög, latin és runa-betűk összeválogatásából megalkotta a gót írást, és lefordította gót nyelvre a Szentírást, vagy inkább annak egy gyakorlati célokat szolgáló kivonatát, amivel nemcsak hatalmas eszközt adott az anyanyelven folyó hitterjesztés-

hez, hanem a germán nyelvnek és irodalomnak első munkása lett.

Ulfilas nem sokáig hirdethette az evangéliumot, mert Athanarich, nyugati gót vezér 347-ben üldözni kezdte a kereszténységet.

Az üldözés elől az általa megtérített ariánus keresztényekkel Ulfilas a Bizánci Birodalomba menekült és a mai Bulgáriában, Nikopolis környékén telepedett le.

A nyugati gótok közösségben történő megtérése és az ariánus gót egyház

A nyugati gótokat közvetlenül érte a hun támadás. Ez elől a Bizánci Birodalomba menekültek, ahol az Al-Duna környékén kaptak Valens császártól letelepedési helyet.

Frithigern vezérükkel az élen, a részben már kereszténnyé lett népcsoport ekkor vette át a befogadó birodalom uralkodó vallását, az arianizmust, hiszen Valens császár (364-378) ariánus volt. Ezután kezdődött meg a gót nemzeti egyház kiépítése.

Az ariánus gótok a nemzeti hagyomány tisztelői voltak, s engesztelhetetlen gyűlöletet tápláltak a rómaiak ellen.

Fontos volt számukra a nemzeti öntudat.

A gót ariánus egyház főbb jellemzői:

– hittanuk alaptétele, hogy a Fiú nem egy-
lényegű az Atyával és időben lett;

– az istentiszteletet gót nemzeti nyelven végezték;

– a gót nemzeti egyház államegyház volt (az egyház vezetésében a döntő szó a törzsi vezért, később a fejedelmet illette meg, ő hívta össze a zsinatokat, nevezte ki, vagy váltotta le a püspököket. A papságot katonalelkészsként a törzsek szerinti katonalakulatokba osztották be).

A keleti gótok megtérése és sorsa

A keleti gótok a nyugati gótokkal fennálló szoros kapcsolat hatására az ariánus keresztény vallást fogadták valószínűleg már az 5. században, és mindvégig, önálló állami létük és népi mivoltuk megszűnéséig megmaradtak az arianizmusban.

A keleti gótok miután a hunok leigázták őket (375 körül) a hunokkal együtt nyomultak nyugat felé a Dnyeszter folyótól.

Attila halála után fellázadtak a hun uralom ellen, és a bizánci császár fennhatósága alá helyezve magukat Pannóniában és Szirmiumban telepedtek le. Később pedig az Al-Duna tájára is benyomultak. Innen Zénó császár hozzájárulásával 488-ban Nagy Theoderich vezetésével Itáliába nyomultak.

Hosszas harcok után legyőzték, majd megölték Odoakert, aki az utolsó árnyékcsászár, Romulus Augustulus 475-ben történő letétele után, mint Itália királya uralkodott.

Győzelmével Theodorich Itália egyeduralgója lett. Itálián kívül uralma alá vonta még Szicíliát, Dalmáciát, Pannóniát, Raetiát (Tirol, Svájc keleti része és Bajorország), Noricumot (Stájerország és Karintia) és Provence-t is. Ebből az időszakból maradt fent a pécsi műemlék, a pannóniai ariánus őskeresztény sírkamra és kápolna falfestményeivel.

Az ariánus Theodorich türelmes volt a katolikusokkal és szabad vallásgyakorlatot biztosított számukra.

Magatartása csak uralkodása vége felé változott meg, amikor Bizáncban I. Justinos császár (518-527) eretneküldöző rendeletet bocsátott ki elsősorban az ariánusok ellen.

Ez vérig sértette Theodorichet, aki elvárta, hogy keleti hitfelei olyan türelemben részesüljenek, amilyent ő biztosított a katolikusoknak.

Kívánságára I. János pápa (523-526) vezetésével küldöttség utazott Konstantinápolyba, hogy a császárt rávegye rendelete visszavonására. Mivel ezt a pápának nem sikerült elérnie, Theodorich a hazatérő pápát a bizánci császárral való összejátszással gyanúsította és Ravennában fogságba vette, ahol a pápa nemsokára meghalt.

Theodorich halála után 526-ban bizánci támadások érték a gót birodalmat.

20 esztendő véres háborúk következményeként nemcsak a keleti gót birodalom vált semmivé, de részben elvérezve, majd a többi itáliai népbe olvadva megszűnt létezni a keleti gótok népe is. Ők lettek a rómaiásodó germánok.

A longobárdok, burgundok és vandálok

A keleti gót királyság megszűnése és a bizánci uralom visszaállítása nem hozott nyugalmat a hosszú háborúskodás által meggyötört itáliai lakosságnak.

Már 568-ban Pannóniából Alboin királyuk vezetésével a **longobárdok** népe tört be Itáliába.

Ez az északi germán népcsoport Közép-Európa felé húzódva hun fennhatóság alá került, majd a hun uralom megszűnésével Pannóniában maradtak. Az avarok fenyegető nyomása elől és zsákmányszerzés céljából nyomultak Itáliába. Az addig pogány nép még Pannóniában közvetlenül az Itáliába való betörés előtt vette föl Alboin királya parancsára az ariánus vallást. Ám a későbbi királyok bajor házasság révén beindították a katolikus hitre való áttérést.

A népvándorlás során a 3. században a **burgundok** a Rajna középső folyásánál telepedtek le, majd amikor a rómaiak hun segédc csapatok segítségével a burgund törzsszövetséget szétverték, a Loire felső folyásának vidékére és a Rhóne völgyébe húzódtak. Először a katolikus hitet vették fel, majd a nyugati gót befolyásra ariánussá lettek. Az 530-as években frank fennhatóság alá kerültek és megkezdődött a katolizálásuk.

A vandálok népe keleti germán nép volt, mely a 4. században Pannóniában telepedett le és valószínűleg

núleg Valens császár befolyására vette föl az ariánus kereszténységet.

Az 5. század elején a hunok elől Galliába, majd 409 táján Hispániába vonultak. A nyugati gótok Hispánia déli területeire kényszerítették őket.

Innen 429-ben Észak-Afrikába vonultak, ahol a római uralmat megdöntve Geiserich király (†477) jelentős vandál birodalmat hozott létre.

Vallási türelmetlenségük következménye volt a katolikusok üldözése és elnyomása. 455-ben Rómát is elfoglalták és kifosztották. Geiserich halála után mindinkább hanyatló államukat 534-ben Belizariosz bizánci hadvezér szétzúzta.

A döntő veszélyt mégis a katolikussá vált frankok jelentették az ariánus germánokra.

A legerősebb frank népcsoport a száli frankok (a név az Isala folyóra utal) az 5. század elején a Rajna alsó folyásától kiindulva meghódították a mai Belgiumot, majd a Somme folyónál is megvetették a lábukat. A száli frankok a rómaiak oldalán részt vettek a hunok elleni harcban.

481-ben Klodwig lett a frankok uralkodója, tovább növelte a területüket.

Jóindulatúan viselkedett a meghódított népek vallása iránt. Fogadalomból az alemann germán népcsoport felett aratott győzelme emlékére 498 karácsonyán 3 ezres királyi kíséretével ünnepélyesen felvette a kereszténységet és a frankokat katolikussá tette.

Ezzel indult meg a germán népek közt az arianizmus hanyatlása és a katolicizmus terjedése.

Klodwig győzelmei közül a legdöntőbb a nyugati gótok felett 507-ben aratott győzelme volt, mert ettől kezdve a Loire és a Pireneusok közti ország-rész is a frankok fennhatósága alá került.

A hódító frankok és a római alattvalók közössé lett katolikus vallása elősegítette, hogy a két nép egységes nemzetté olvadjon össze és a katolikus hit megerősödjön.

Találón elemzi az ariánus toleráns szellemiség végzetét Kőváry László történészünk: „A hunokkal berontó Ázsia az »Isten ostora« széttöré a »limest«, a görög-latin műveltség e védő bástyáját, és eloltá a világot. És a Rómára boruló sötét éj megszülte a dogmát, a babonát, az inkvizíciót, a clérust és a pápaságot.”

Felhős Szabolcs

Forrásmunkák:

– Marx Ignác – Bilkei Ferenc: *A katolikus egyház története* (Székesfehérvár, 1932)

– Maskin N. A.: *Az ókori Róma története* (Budapest, 1941)

– Adriányi Gábor: *Az egyháztörténet kézikönyve* (München, 1975)

– Gyürki László: *Az ősegyház hite és élete* (Budapest, Vigília, 1975/12.)

– Vanyó László: *A Konstantin előtti kor szellemi áramlatai és eretnekségei* (Budapest, 1977)

– Passuth László: *Ravennában temették Rómát* (Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1963)

– Timkó Imre: *Keleti kereszténység, keleti egyházak* (Budapest, 1971)

– Kőváry László: *Unitáriusok Magyarországon* (Kolozsvár, 1891)

Visszhang – MARGÓ – Széljegyzet

• **Augusztus 5-től** új köztársasági elnöke van Magyarországnak **dr. Sólyom László** személyében. Sólyom László jogtudós korábban – a rendszerváltás utáni időszakban – mint az Alkotmánybíróság elnöke szerzett nagy tekintélyt magának, az alkotmányos rend betartásával kapcsolatos vitatott kérdésekben való nagyon tárgyilagos és mértéktartó állásfoglalásaival.

Sólyom László beiktatása zárt körben, nagyon puritán körülmények között zajlott le a Sándor-palota tükörtermében. Nagyon rokonszenves volt ez alkalomból elmondott beszéde, amelyben annak a célkitűzésének adott hangot, hogy szeretné visszaállítani olyan fogalmak eredeti jelentését, mint hazaszeretet, becsület, tisztesség. Továbbá, hogy az alkotmány szerint a köztársasági elnök egy személyben a Magyar Állam megszemélyesítője, de Sólyom kijelentette „az állam nem én vagyok”. Még nem is az ország, hanem a dolgozó magyar emberek. Valamennyien nagy örömmel hallottuk ezt. Az új államfőnek ezúton kívánunk sok sikert nemes célkitűzései mielőbbi eredményes megvalósításához.

• Augusztus 23-án **Aradon** a Tűzoltó téren felavatták a **román-magyar megbékélés szoboregyüttes** román tagját, amely egy diadalívet és egy 14 alakos román felkelőcsapatot ábrázol 1848-ból.

• Tiltakozás kísérte **Marilyn Manson** sátánista énekes (énekesnő?!) provokatív fellépését Budapesten.

• Augusztus elején egy hétig tartott Verőcén a Csattogó-völgyben a **Kárpát-medencei magyar fiatalok találkozója**, amelyen az idén 6 ezer fiatal vett részt Felvidékről, Kárpátaljáról, Erdélyből, Délvidékről, Horvátországból és Ausztriából. Először 2001-ben rendeztek ilyen találkozót, amely egyre népszerűbb a hazai és a környező országokbeli fiatalok körében, ahol faházakban, jurtákban helyezték el a fiatalokat. Ezenkívül megismerkedhettek különböző népművészeti foglalkozásokkal, íjászattal, lovaglással. stb. Feltétlenül szükséges, hogy ilyen rendezvények is legyenek, ne csak az angol popzenét majmoló, csápolós óbudai Sziget Fesztivál.

• **Roger Schütz** testvért a Taizé ökumenikus hitéleti mozgalom alapítóját 90 éves korában egy elmeháborodott román nő gyilkolta meg, állítólag azért, hogy híressé váljon. A Taizé mozgalom egy sikeres közösségi mozgalom, amely az egész világot átfogja.

• **Magyarország az EU fejlesztési alapjából** a 2004–2006-os időszakra 677 milliárd forint támogatást kap. Ebből állítólag 1670 település részesült eddig. A keret 2/3-át ugyanis

már szétosztották a pályázók között. Az Európai Ügyek Hivatala most 2 milliárd forintért akarja az eredményeket népszerűsíteni. Szerintünk ennek semmi értelme. Az emberek vagy látják a fejlődés eredményeit – és akkor elhiszik – vagy nem és akkor szkeptikusak az EU működésének hatékonyságát illetően.

• Augusztus 17-én és 23-án nagy **árvíz zúdult Székelyudvarhelyre** és Udvarhelyszékre. Ezer ház megsérült, 17-en életüket veszítették. A legnagyobb pusztítást Tamási Áron szülőfaluja, Farkaslaka szenvedte el, ahol a Fehér-Nyikó kilépve medréből letarolta a falu nagy részét. Az egész ország megmozdult segítségükre. Székelyföld nevű számlára lehet segélyadományokat befizetni. Egyháznak is csatlakozott a segítségnyújtási mozgalomhoz.

• **Bozóki András** a Nemzeti Kulturális Örökség minisztere augusztus 9-én látogatást tett a Hit Gyülekezeténél. Látogatását szimbolikusnak nevezte, mert azt tervezi, hogy a többi magyarországi egyházat is meglátogatja. A kérdés csak az, hogy a Hit Gyülekezete valóban egyház-e? És hogy ennek a szimbolikus lépésnek a megtételére éppen a Hit Gyülekezete volt-e a legalkalmasabb, vagy lehettek volna szimbolikájukban ennél hangsúlyosabb egyházak is?

• **Göncz Kinga** esélyegyenlőségi miniszternek Gyurcsány Ferenc miniszterelnökhöz írt levele alapján: Egyre több szociális intézményt adtak át az önkormányzatok az egyházaknak. Így féltő, hogy ezek az intézmények egyházi túlsúlyba kerülnek. Miért baj ez?

• Ez év első 5 hónapjában 39 000 csecsemő született, ugyanakkor 59 000 fő halt meg. A két adat különbsége 20 ezer fő népességcsökkenést jelent. Ezt némileg csökkenti, hogy az első 5 hónapban 8 ezer fő volt a Magyarországra beköltözöttök száma. Így a végleges fogyás 12 ezer fő. Ez éves szinten 29 ezer fős népességfogyást jelent.

• Augusztus 18–21. között zajlott le **Kölnben a katolikus fiatalok 20. világtalálkozója**, amelyen mintegy 400 ezer fiatal vett részt, köztük 3000 magyar. Ebből az alkalomból először tett „külföldi” látogatást XVI. Benedek pápa, amikor is saját szülőhazájába látogatott. Az új pápát ugyanolyan nagy szeretettel és lelkesedéssel fogadták a fiatalok, mint II. János Pál pápát, akit a fiatalok pápájának szoktak nevezni. (Jó lenne ha a fiatalok hasonló lelkesedése kísérné itthon és Erdélyben is az egyházi vezetők útját.) XVI. Benedek első látogatása Kölnbe egy zsinagógába vezetett, ahol kijelentette, **aki Jézussal találkozik, az a zsidókkal találkozik.** (Nekem is régi felismerésem: aki keresztény, az

nem lehet antiszemita, hiszen az egész Biblia, ezen belül is az Ószövetség, de az Újszövetség nagy része is – a zsidóságról szól. Ha tehát ez a Szentírás, akkor a zsidóság léte, élete nem lehet számunkra ellenszenves. Ezt mindig elfelejtették azok, akik valamilyen formában részt vettek a zsidóüldözésben.) XVI. Benedek ezenkívül találkozott a legnagyobb lélekszámú német vallási közösség: az evangélikusok vezetőivel. És ami a pápáknál eddig szokatlan volt: mohamedán vallási vezetőkkel is. Ez azt mutatja, hogy az új pápának nincsenek előítéletei a muzulmánokkal szemben, ellentétben sok kereszténnyel. Ez azért is nagyon helyes szemléletről tanúskodik, mert Németországban 4 millió muzulmán él, vagyis a népesség 5 %-a. Ez megközelítően olyan arány, mint hazánkban a cigányság részaránya. Toleranciában tehát sokat tanulhatunk a pápától.

• **EU-büntetés:** Az Európai Unió súlyos büntetést helyezett kilátásba az 5 visegrádi ország (Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Magyarország, Szlovénia) ellen, mert mezőgazdasági készletei nagyobbak a tervezettnél, mintha erről mi magunk tehetnénk és nem az EU, amely ránk szabadította a nyugati élelmiszerdömpinget. Magyarországnak 200 millió euró büntetést kellene fizetnie, amivel a többi országhoz hasonlóan nem ért egyet.

• **A Salzburg mellett lévő Mattseben** az idén is, augusztus közepén, megtartották az 1945 telén odamenekített Szent Korona emlékünnepeket, amelyen részt vettek a koronaörök, a hagyományörző katonák és sok magyar miniszter is.

• **Sólyom László** köztársasági elnök **augusztus 20-i ünnepi beszédében** azt mondta: Szent István legnagyobb érdeme nem az alapalapítás, hanem az, hogy tekintélyt szerzett az országnak. (Teljesen egyetértünk az államfővel, de azért, hogy tekintélyt szerezzen az országnak erős államra és erős hadseregére volt szükség.)

• **Dénes János** unitárius 1956-os felkelő **Őfelsége a magyar nép** címmel írt könyvet 56-os emlékeiről. A külföldön és belföldön élő 56-os forradalmárok egyaránt tiltakoznak a forradalom 50. évfordulóján szervezett emlékmű formai megoldása ellen.

• **Kapisztrán János** a nándorfehérvári hős október 23-án halt meg, 1956-ban volt halálának 500. évfordulója. Az olaszországi Capistranóban ma is sok személyes emléke található.

• **Az APEH közleménye** szerint 2004-ben az állampolgárok által **felajánlható 1+1% támogatások lehetőségével csak az adózók 1/3-a élt**, 2/3-a nem. (Elgondolkodtató!) A felajánlott 1-1%-ok összegéből 3 milliárd forintot kaptak az egyházak, 6 milliárd forintot a különböző civil szervezetek és 1 milliárd forintot különböző alapítványok. **Az egyházaknak felajánlott összegek ilyen relatíve alacsony értéke azt mutatja, hogy a magyar társadalom többsége nem tartja fontosnak az egyházak hitéleti tevékenységének támogatását.** (Kérdés ki tehet erről? Az egyének, az egyházak, vagy az állam, illetve a médiák?)

Zoltán Zoltán

Ady Endre: HALOTTAK NAPJÁN

Halottja van mindannyiunknak,
Hisz' percről percre temetünk,
Vesztett remény mindenik percünk
És gyászmenet az életünk.
Sírhandolunk, gyászolunk mindig,
Temetkező szolgák vagyunk!
– dobjuk el a tettető álcát:
ma gyásznap van, ma sírhatunk!

Annyi nyomor, annyi szenny, vétek
Undorít meg e sárgolyón ...
Hulló levélt hányszor feledtet
A megváltó, a gyilkos ón! ...
Óh, hányszor kell a sírra néznünk,
Hogy vigasztaljuk önmagunk –
– Dobjuk el a tettető álcát:
Ma ünnep van, ma sírhatunk! ...

Egyházközségeink életéből

Így élünk és dolgozunk Füzesgyarmaton és a Gyula és Környéke Szórványgyülekezetben

Amikor hazatért kirándulócsoporthoz Erdélyből, a szejkei találkozóról és a csodálatos körútról, akkor jött utánunk a hír, hogy a székelység anyavárosát és környékét súlyos megpróbáltatás érte. Székelyudvarhely polgármesterével, Szász Jenővel telefonon beszélve, elhatároztuk, hogy tehetségünk szerint segíteni fogunk azon a városon, ahol annyi szép napot eltöltöttünk. Még fel sem eszméltünk a borzalmak okozta megdöbbenésből, képernyőn, rádión, telefonon jött az üzenet a még nagyobb megpróbáltatásról, amely már 16 halálos áldozatot is követelt, a Fehér-Nyikó mentén élő székely testvéreink falvainak tragédiájáról. Az augusztus 20-án a sajtóban meghirdetett felhívásunkat egy másik követte augusztus 25-én bajba jutott népünk megsegítésére. Családunkkal több mint 200 személyre szóló levelet küldtünk el híveinknek, szórványainkba és helybe, valamint barátainknak, ismerőseinknek. Ezzel a kezdeményezéssel váltunk részeseivé az Egyetemes Egyházunk által, a Pestszentlőrincen tartott találkozón meghirdetett segélyakciónak. Szeptember 28-án 335 000 forintot fizettünk be az egyházunk számlájára. Az ezután érkező adományokat is hasonlóképpen adjuk be a közös alapba, hiszen még várunk adományokat, mert az egész segélyakció folytatódik tovább. Az eddig meghozott áldozatokért mindenkinek hálás köszönetet mondunk, és minden adományozónak, aki címét is megadta, és nem kért anonimitást, köszönő levelet fogunk küldeni, hogy szívét megnyitotta a megszenvedett erdélyi testvéreink felé. Az árvíz után feleséggel hazajártunk és bejártuk az elpusztított helyeket. Mindenhol szorgalmasan fáradó embereket láttunk, akik az iszaptól felemelve fejüket, dolgoztak és nem tartották a kezüket segítségért, de hálásan köszöntek minden addigi támogatást. Tompa László biztatása népének bátorítólag hat:

*„Az ár, mely levert, rajtad átrohant,
Már elhúzódott, s halld, ezernyi hang
Hírli, hogy ismét megmozdult a lét.
Az iszap által meghajtott füvek
Rendre megint zsendülni kezdenek –
A föld sebei tünedeznek és
Nyomukra is szövül a feledés...
Ejh! Búdat vedd a szélbe könnyedén!
S nézd a pacsirtát: fölfelé nyilal!
A nap, a nap is ott melenged sugaraival,
S rád fentről szórnak fényt a csillagok –
Mozdulj te is hát és emelj fejed!
Csillagok közt van neked is a helyed,
Lendülj feléjük, hisz azért vagy ember!
S tudd meg, hogy még sok öröm, szenvedés vár –
Az élet szólít, – hallod? –
Kelj fel, KELJ FEL ÉS JÁRJ!”*

Augusztus 20-án részt vettünk a város ünnepi közgyűlésén, ahol Nagy László református püspökhelyettest, a település szülöttjét, a város díszpolgárává avatták. A városszépítési versenyben híveink is nagyszerűen szerepeltek. A „Virágos udvar”-versenyben Varga Andrásné, Hegedűs Imréné és Gyáni Lajosné díjakat kaptak.

Augusztus 21-én megemlékeztünk a templomi istentisztelet keretében államalapító Szent István királyról, és elhelyeztük virágainkat a honfoglalási emléken.

Augusztus 28-án volt a Jótevők Napja, amelyen kiosztottuk a „Zs. Nagy Lajos Hunor Emlékalapítvány” díjait. Ebben az évben 33 középiskolás, főiskolás és egyetemista részesült jutalomban, összesen 233 000 forint értékben, mely összegből a társalapító családfő, Zs. Nagy Sándor adott 106 000 forintot a fiataloknak. A jutalmazottak nevében Kiss Viki főiskolás mondott köszönetet az alapítóknak, egyházközségünknek és az említett családnak. A temetőben virágokat helyeztünk el az alapítvány névadójának sírján, lelkész elszavalta Reményik Sándor: Mi mindig búcsúznak című versét. Minden fiatalnak sikeres évet kívántunk.

Ugyanazon az istentiszteleten megkereszteltük Gyáni Endréné, egykori gondnokasszonyunk két dédunokáját, aki a keresztségben a TÍMEA és SZABOLCS nevet kapták. Isten éltesse őket, s adjon hosszú, boldog életet nekik.

Szeptember 10-én Békéscsabán részt vettünk a dalárdánkkal az Idősek Világnapja (előrehozott!) alkalmából rendezett összejövetelen, ahol köszöntöttük a házassági évfordulókat és idős testvéreinket a megyei vezetők és sok vendég jelenlétében. Békéscsabán egyébként új kenyér alkalmából teadélután volt, ahol a szertartást én tartottam és megáldottam a szépen feldíszített új kenyeret.

Szeptember 15-én a megyegyűlés elnöke összehívta az Idősek Tanácsának alakuló ülését. Amint arról már írtunk, szerény személyemet beválasztotta a megyei elnök tanácsosként ebbe a testületbe, mint egyedüli egyházi képviselőt a megyében.

Szeptember 18-án délután 2 órakor tartottuk a hittanos évnyitó istentiszteletet, és szeretetvendégséget, amelyen a szertartást Kovács Gréta és Nemes Zsolt hittanosok végezték. A szeretetvendégségre a kellekeket híveink adták össze, a gyerekek számára nagy élmény volt a sok tombola megnyerése. A hittanórákat október első szombatján kezdjük, mindig délelőtt fél tizenegy és tizenkét óra közt.

Szeptember 20-án városunk polgármestere egyeztetésre hívta az iskolák, óvodák egyházak, civil szervezetek vezetőit, mert jelen sorok írója kezdeményezett egy városi karácsonyt, amit én rendezek erdélyi pásztorjátékkal és betlehemezéssel.

Némi ellenkezés után sikerült kivívni a megrendezés lehetőségét. Szép munka lesz.

Szeptember 25-én sikeres Őszi Hálaadás ünnepet tartottunk. Ez eléggé néptelen ünnepet felemelővé tette egy kettős keresztelés. Egy nem unitárius család első osztályos gyermekét VIVIEN KATALIN-t és kis unokahúgát, NÓRA EVELIN-t tartották keresztvíz alá a keresztszülők. Isten áldja meg a gyermekek életét, a boldog nagyszülők-szülők, dédszülő, rokonok, testvérek, ismerősök életét, hogy sok ilyen alkalomban legyen részük. Vivien a hittanóráink lelkes résztvevője.

Délután fél kettőkor az Idősek Otthonában osztottunk úrvacsorát, az egyetlen unitárius lakó mellett tucatnyi más érdeklődő volt jelen szertartásunkon.

Délután fél négykor már Gyulán vártak a hívek, ahol szintén felemelő volt a hálaadás és úrvacsoravétel. Az istentisztelet után megtárgyaltuk a november 26-ra tervezett unitárius konferenciával kapcsolatos tennivalókat. Minden istentiszteleti alkalommal, nemcsak a Hálaadás napján, szorgalmaztuk híveinket (ezután is tesszük) az erdélyi testvéreinket segélyező akcióban való részvételle. Az UNITÁRIUS ÉLET részletes tájékoztatást fog adni az egész akcióról!

Szeptember 26-án részt vettem Budapesten a Magyar Bibliatanács Kuratóriumának ülésén. Megtárgyaltuk és elfogadtuk a menetrendjét a november 7–8. napjain tartandó jubileumi ünnepségnek, amikor megünnepeljük az új fordítású Biblia 30. és a revideált új fordítású Biblia 15. évfordulóját. Erre az alkalomra a kuratóriumi tag mellett meghívásra beíratam Rázmány Csabát, egyházunk püspökét is.

Szeptember 30-án, pénteken rendeztük meg az ADY ENDRE irodalmi estét a Városi Könyvtárral közösen. Sok szép verset hallhattunk Kovács Gréta, Túri Krisztina, Csák Emese, Czeglédi Edit, Kovácsné Csák Irma, Simonné Bagdi Erzsébet, Kiss Viktória, Kiss Nikolett előadásában. Jómagam saját énekeimet adtam elő a versolvasás mellett és Kiss Viktória Bartók-műveket zongorázott. Bartók Béla emléke mellett tisztelegtünk a nagy mesemondónk, Benedek Elek emléke előtt is.

Október 2-án, a templomi istentisztelet után Bartók Béla halála 60. évfordulóján felelevenítettük a nagy magyar zeneköltő életét, munkásságát, és egyházunkhoz való ragaszkodásáról, választott unitárius hite megéléséről is szoltunk.

Október 5-én, délelőtt 10 órakor részt vettem városunkban egy fürdői létesítmény átadási ünnepségén és fogadáson a helyi vezetés, megyei elnökség és egy államtitkár társaságában. A létesítmény városunk hírnevét öregbíti a vidéken.

Október 6-án, délután 5 órakor Dévaványán, a református egyházközség meghívására én tartottam az istentiszteletet. Előadás keretében emlékeztem meg az Aradi 13 vértanú hősi életéről és haláláról. Feleségemmel énekeket adtunk elő.

Október 7-én Szeghalomban részt vettünk nemjével az Usztics Mátyás és csapata, egész estét betöltő WASS ALBERT-előadásán. Jó volt gazdagodni mind a dévaványai, mind a szeghalmi délutánon nemzeti-vallásos öntudatunkban.

Október 9-én emlékeztünk meg templomunkban az aradi hősokról és koszorúztunk a szoborparkban az emlékoszlopnál.

Az októberi ünnepek mindenikét megtartjuk. A forradalom és szabadságharc napján 23-án részt veszünk a központi ünnepségen, majd a templomozás után az 56-os emlékművünkönél rójuk le kegyeletünket.

Október 28-án részt veszünk a Bartók Béla Unitárius Egyházközség rendezésében sorra kerülő székelyudvarhelyi elszármazottak találkozóján Budapesten, a Hőgyes Endre utcában.

Október 30-án, a Reformáció előestéjén emlékeztünk meg a hit forradalmáról.

November 1-jén, itthon is és Darvason is emlékestentiszteletet tartunk a templomban és a temetői hősi halottak emléktáblájánál.

Az őszi is bővelkedik tennivalóban. Isten segítségével és a jó hívek kitartó hozzáállásával igyekszünk is itt az Alföldön unitárius egyházunk hírnevét öregbíteni, felmutatva azokat az értékeket, amelyekért elődeink áldozták életüket, és amelyeket nekünk is kötelességünk gazdagítani és tovább adni.

B. L.

A Jótévkök napja

Keresztelés

Beregi szórvány

Keresztelő a vásárosnaményi unitárius gyülekezeti teremben

A beregi unitárius szórvány Jóni Jenő gondnok vezetésével önerőből rendbe szedte a megrongált gyülekezeti termet.

Felhős Szabolcs tiszteletbeli szórványgondnok mozgósította a beregi híveket (Kisvarsány, Jánd, Tiszavid, Gemzse, Aranyosapáti) hogy ők is kapcsolódjanak be a gyülekezeti terem környékének rendbehozatalába.

Idén 3 keresztelő volt és 4 fiatal (Baranyi István, Jónás László, Jóni Jenő és Szenes Róbert) felkészítőn, ill. hittanórán vesz részt, akik 2006. pünkösdjén fognak konfirmálni Nyitrai Levente szórványlelkész előtt.

Felhős Szabolcs

Bartók Béla Unitárius Egyházközség

Szeptember az iskolakezdés hónapja. Lázás készülődés, bevásárlás, és a lélek felkészítése az újabb és újabb ismeretek befogadására. Tanévkezdő istentisztelet tartottunk szeptember első vasárnapján. Szeptember ugyanakkor a hálaadás áldott alkalmá is. Utolsó vasárnap a hívek népes „serge” gyűlt össze a templomunkban együtt imádkozni és hálát adni Istennek mindazokért a jókért, amit adott és mindazokért a jó cselekedetekért, amit velünk tett.

Október 2-án, vasárnap emlékeztünk meg ünnepi istentisztelet keretében egyházközségünk névadójának, Bartók Béla zeneszerző halála 60. évfordulójáról.

Az ünnepi beszédet Rázmány Csaba püspök végezte, melyet koncert követett, mely alkalommal Falvai Katalin zongoraművész, Jávorkai Sándor hegedűművész és Jávorkai Ádám gordonkaművész Bartók, Kodály és Sarasate zeneszámokat adtak elő. Szabó András előadóművész Illyés Gyula: Bartók című versét szavalta el.

Október 4-én, kedden délután presbiteri gyűlést tartottunk a gyülekezeti teremben.

Megkezdődött a templom és a gyülekezeti terem felújítása. A falpedések kijavítása megtörtént, a belső meszelésre az elkövetkezendő időszakban kerül sor.

Megkezdtük a gyermekek vallásórai oktatását a vasárnapi iskola keretében, melyre minden gyermeket szeretettel várunk 10 órai kezdettel. A konfirmáló növendékek felkészítése ugyancsak vasárnap, 11 órától kezdődik.

A Magyarországi Unitárius Egyház által meghirdetett gyűjtés a Nyikó menti unitárius falvak árvíz-károsultjainak a megsegítésére még tart. Idáig már nagyon szép támogatás gyűlt össze. Kérjük híveinket, hogy folyamatosan küldjék támogatásaikat, különösen azok akik eddig még nem tették meg.

Egy fontos eseményre hívom fel híveink és minden érdeklődő figyelmét, melyet 2005. október 29-én, szombaton du. 6 órai kezdettel tartunk egyházközségünk templomában. Ezen alkalommal a Székelyudvarhely és környékéről elszármazott unitáriusok találkozójára kerül sor. Erre az alkalomra az ünnepi meghívottak Székelyudvarhelyről: Kedei Mózes lelkész-esperes és Szász Jenő polgármester.

Október utolsó vasárnapján istentisztelet keretében a reformációra emlékezünk.

November elsején, halottak napi istentiszteletet tartunk délután 6 órai kezdettel templomunkban. Kérünk mindenkit, aki teheti jöjjön el és gyűjtson meg egy szál gyertyát.

Léta Sándor lelkész

Magyarkúti gyerektábor – 2005 – az irodavezető szemével

Az idén is megrendezésre került a már hagyományosnak mondható magyarkúti gyerektábor a Budapesti és Pestszentlőrinci Egyházközségek szervezésében. Mivel az egyház telkén nincs alkalmas épület a tábor megrendezésére, az idén is a Magyarkúti Fogadó faházai adtak otthont a táborozni vágyó gyerekeknek. Ezen a nyáron két alkalommal élvezhették a jó levegőt, a csodás programokat gyerekeink. Talán életre szóló barátságok is kötődtek, mert már tudok olyanokról is akiknél elkezdődött az egymás közötti levelezés. Az első tábor június 27. – július 2. között került megrendezésre 20 gyerek részvételével. A második tábor augusztus 22. – 28-i időpontban volt, ahol 31 gyerek vett részt.

Voltak olyan gyerekek is, akik a tábor befejezése után azzal búcsúztak el egymástól, hogy a következő táborban találkozunk. Az utolsó táborról nem is beszélve, ahol egyöntetűen kijelentették: Jövőre Veletek ugyanitt!

Most néhány szót szeretnék szólni arról a lelkes kis csapatról, akik idejüket, energiájukat ajánlották fel, hogy ez a tábor az idén is megvalósulhasson. Bencze Margit, Béres Anna, Brock Enikő, Orbán Farkas, Pécsi Balázs, Szabó Anita és Szász Adrienne voltak azok, akik kitalálták a programo-

kat, elvitték a gyerekeket strandra, múzeumba. A kézműves foglalkozásokhoz a vásárolt anyagokon kívül a sajátjukat is felajánlották, hogy a szinte minden korosztályt képviselő gyerekek a kétéves-től a 16 évesig jól érezzék magukat.

Köszönet illeti Vizsolyi Józsefet, aki egy alapítvány által 100 000 Ft-ot jutatott, a Magyarországi Unitárius Egyházat, aki 50 000 Ft-tal járult hozzá és nem utolsósorban az V. kerületi Önkormányzatot, akik szintén a BUE pályázatával anyagi segítséget nyújtottak. Így jöhettek a táborba olyan gyerekek is, akiknek a szülei nem tudták volna kifizetni a tábor költségeit. Voltak olyanok, akik a költségek felét fizették, de olyanok is akik teljesen térítést nélkül jöhettek. Itt szeretnék köszönetet mondani azoknak a szülőknek, akik az augusztusi tábor befejezése után a gyerekeket saját gépkocsijukkal elhozták és átadták a szüleiknek a megbeszél helyeken. Nem szeretek anyagiakról beszélni, de a két tábor összköltsége 931 000 Ft-ot tett ki.

Itt szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy a táborban készült művekből 2005. október 1-jén kiállítás nyílt a Pestszentlőrinci templomban, amely november 1-jéig megtekinthető.

Postásné Balázs Ildikó

cukorfoka, mint tavaly. Panaszra tehát nem lehet okunk. **Szeret bennünket a Jóisten és gazdagon honorálja egész évi fáradozásunkat, munkálkodásunkat a földeken.** Az idén egész elfogadhatók voltak a zöldség- és gyümölcsárak is a korábbi évekhez képest. Ez is hozzásegíthetett bennünket, hogy hazai földön termett gyümölcsünk, zöldségeink valamennyi fajtájából még a soványabb pénztárcájú emberek is nyugodtan ehettek. Gondolok a szamóca, a málna, az őszibarack alacsony áaira. Emlékszem a korábbi években volt olyan év, hogy ezekből alig fogyasztottam, mert olyan drágán adták őket.

A protestáns egyházak szép hagyománya, hogy minden ősszel, szeptember végén az **Őszi hálaadás napján** közösen köszönjük meg a Jóistennek az abban az évben betakarított sokféle termes sikeres befejezését. Nekem ezzel kapcsolatban csak az a gondom, hogy **ezt a szép és nagy ünnepet nem ünnepeljük meg elég méltóan.** A prédikációkban ilyenkor ugyan elhangzik hálaadás szükségességére vonatkozóan egy-két utalás, **de úgy igazából nem adjuk meg az ünnep méltóságához, nagyszerűségéhez illő körülményeket.** A katolikusoknál sokszor más ünnepeken is terményeket visznek be a templomba, megszentelésre. Például húsvétkor a kalácsot és a hímes tojásokat, Szent István-napkor az új kenyeret. **Nálunk nem szokás az ételek megszentelése. De a termésre való áldáskérés igen.** Én ilyenkor nagyon hiányolom, hogy a mi templomainkba azok a hívek – akiknek van szőlőjük, gyümölcsösük – **nem hoznak be egy-egy kosárral a legszebb termésükből és azokat nem helyezik el az Úrasztala körül,** hogy egyrészt megköszönjük a jó Isten segedelmét ezek megterméséért, másrészt áldását kérjük mindazokra akik ebből fogyasztanak. Az istentisztelet után aztán ezekből a gyümölcsökből – szőlőből, körtéből, almából – mindenki kapna egy-egy fürtöt, vagy darabot, hozzá pedig egy szelet friss kenyeret és ezeket *ott együtt, közösen fogyasztanánk el.* **Ezzel is hálát adva a Jóistennek bőkezű adakozásáért. Én így tudnám az igazi Őszi hálaadás ünnepet elképzelni!**

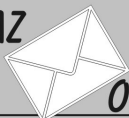
És még valamire szeretném felhívni a figyelmet. Az Őszi hálaadás ünnepét egyre inkább **össze kell kapcsolnunk a környezetünkért érzett felelőség hangsúlyozásával.** Említettem már, hogy a nyár folyamán hatalmas felhőszakadások, árvizek formájában azt kellett tapasztalnunk, mintha az időjárás „megbolondult” volna. Idős emberek, emberemlékezet óta nem emlékeznek ilyen szélsőségekre. Mi történt? A Jóisten valamiért megharagudott ránk? Nem hiszem, hogy már itt tartanánk és a vízőzönt szeretné ránk hozni, de azt mindenkinek világosan kell látnia, hogy **az embernek a túlzottan felerősödött környezetszennyező tevékenysége:** a rengeteg lég- és vízszennyezés, kéményekből, vegyi üzemekből, kipufogócsövekből,

izzadsággátló és hajrögzítő spraykből, a nem tisztított szennyvizekből – továbbá mértéktelen erdőkitermelésekből, a trópusokon pedig az erdőégetésekből eredően *a természet megszokott életének rendjében bizonyos zavarokat idéznek elő. Ezeket jelzik a rendkívüli időjárási jelenségek.* Egyes területeken a hónapokig tartó csapadékhiány, majd az özönvízszerű esőzések. Azok a sajnálatos és katasztrófális árvizek, amelyek idén nemcsak Nyugat-Európát, hanem a mi védett Kárpát-medencénket, illetve ennek keleti, csángók lakta peremvidékét is sújtották, azt jelzik, hogy **mint rossz bűvészinas, túlzottan károsan avatkozunk be a természet belső rendjének törvényszerűségeibe, amit tovább nem lehet folytatni.** Sajnos a károsultak a legtöbb esetben erről mit sem tehetnek. Nem nagyon szennyezik a környezetet, mert szerencsére még a hagyományoshoz közeli természetbarát életet élnek. **A légszennyezés és a vízszennyezés, azért globális probléma, mert lehet, hogy a más kontinenseken elkövetett bűnökért, felelőtlenségért nekünk kell szenvednünk, vezekelnünk.** Ezen a napon imádkozunk tehát azért is, hogy az emberiség még időben „észhez térjen” és ahogy annak idején a nukleáris háború veszélyét az atomsorompó-egyezmény megkötésével el tudták háritani, most a **globális környezetszennyezés folyamatát is le tudják lassítani.** A jó Isten lakóhelyünkül azt a Földet jelölte ki, amely miként eddig is tapasztalhattuk: **bőségesen ontotta termését és kincseit számunkra legkülönbözőbb igényeink kielégítésére.** Hogy a gyárakhoz, a lakásokhoz, a gépkocsikhoz legyen fűtőanyagunk. Iparcikkeinkhez nyersanyagunk. Táplálkozásunkhoz változatos élelmiszer-termelésünk. Ahogy eddig is – de a jövőben még inkább –, **a mi felelőségünk, hogy ezt az annyi értékkel rendelkező „földi paradicsomot” okosan hasznosítsuk-e, vagy mohóságunkkal, felelőtlenségünkkel természetesen életrendjében annyira megzavarjuk, hogy az elkövetkező évtizedekben sokkal több gondot és bajt okozunk magunknak, mint amennyi örömet érezhetünk ma, az évkénti bőséges termésbetakarítás után, az Őszi hálaadás napján.**

Zsuzsanna

AZ

OLVASÓK POSTÁJA

Erdélyi Ferenc

(3324 Felsőtárkány, Fő út 65.)

Újabb kedves és hosszú levéllel lepett meg bennünket régi kedves levélírónk. Terjedelmes és tartalmas levelét nagy érdeklődéssel fogadtuk.

Kissé megkésve, de reagál a református egyház szokatlan magatartására **Válaszúti György unitárius prédikátor emléktáblája** elhelyezésének megtiltásával kapcsolatban, a nagyharsányi református templom külső falán, különböző nagy személyiségek nevét említve, akik a tolerancia – sőt az ellenségszeretet! – nagy fontosságára hívták fel a figyelmet. Köszönjük!

Foglalkozott még a **szórványmagyarország helyzetével Erdélyben**, irodalmi vonatkozásokat (pl. Sütő Andrást) idézve. **Trianon fájdalomával** kapcsolatban **Szabó Pál népi írótól** mellékelt jelentős idézetet. A **Csíkсомlyói búcsú eredetével** kapcsolatos téves beállításokat ő is cáfolja. (Ennek eredete a **Boldogasszony ősi kultuszában gyökerezik.**) Végül felhívja a figyelmünket szeptember 26-ra, a **Szív napja** jelentőségére. Hálásan köszönjük!

Sajnáljuk, hogy ezekből bővebben nem tudtunk idézni, mert egy egész UNÉL-számot betöltene. Ha azt óhajtja, hogy véleménye szó szerint is megjelenjen az UNÉL-ben, kérjük, hogy **csak 1-2 témát vessen fel és rövidebben fogalmazza meg reflexióit.**

Várjuk újabb írásait.

A Főszerkesztő

Beszámoló a Duna–Tisza közti Szórványegyházközség életéből

A Duna–Tisza közti Szórványegyházközségben szeptember 25-én tartottuk meg az úrvacsoraosztással egybekötött őszi hálaadó istentiszteletet. Sajnálatos módon az úrvacsorai kenyeret és bort ígért házaspár megbetegedett, de időben értesítette a kecskeméti gondnok a fiát, aki gondoskodhatott az úrasztala megterítéséről. Az istentiszteleti meghívók közül két atyafia értesítése visszajött azzal, hogy addigi lakhelyükről elköltöztek és nem kérték a Postát, hogy leveleiket új címükre kikézbesítsék. Az istentiszteleten 14 fő volt jelen.

A lelkész befejezte az Akadémiai Kiadó által 1989-ben megjelentetett Válaszúti György „Pécsi disputa” című munkájának átdolgozását, melynek bevezető tanulmányát Dán Róbert írta, a sajtó alá pedig Németh S. Katalin rendezte. A XVI. sz. nehézkes stílusában közétett 760 oldalas munka most 448 gépelt oldalon ismerteti a nagy jelentőségű hitvita lefolyásának történetét.

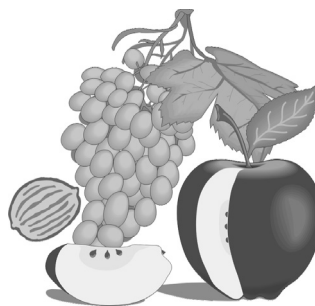
A lelkész két évvel ezelőtt elkészítette a Magyarországi Unitárius Egyház, Unitárius Értesítő és Unitárius Élet című lapjának repertóriumát az 1992 és 1996 közötti időszakra. A munka kiadását a METEM vállalta fel, de anyagi nehézségek miatt a munka kiadása elmaradt. Most az kiegészítve a 2004. december 31-ig terjedő időszakra egyházunk anyagi támogatásával kerül kiadásra, remélhetőleg még az esztendő folyamán.

A lelkész meglátogatta október elején az Ásotthalmon élő unitárius híveket és az ottani Bedő Albert nevét viselő Erdészeti Iskola ma már nyugalmazott igazgatóját, aki évekkal ezelőtt kirándulást szervezett Bedő Albert szülőfalujába Kálnokra.

A lelkész felesége és a szórványgondnok társaságában a Duna–Tisza közti Szórvány képviselőjében részt vett a pestszentlőrinci unitárius találkozón, majd ennek tv-közvetítésén ismertetést tartott az őszi hálaadó istentisztelet eredetéről és jelentőségéről.

Az Unitárius Életben folytatta nagynevű elődeink ismertetését.

Kelemen Miklós

K Ö Z L E M É N Y

Tisztelt Adományozók!

Az Unitárius Alapítvány köszöni támogatóinak a 2004. évi személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlását, a befolyt összeg 1 928 874 Ft. 2005. október 8-án tartott ülésen a Kuratórium az alábbi döntést hozta:

<i>Pályázó neve</i>	<i>Kapott összeg</i>
Dunántúli Unitárius Egyházközség	170.000,-Ft
Kocsordi Unitárius Egyházközség, Beregi szórvány	200.000,-Ft
Duna–Tisza közti Unitárius Egyházközség	200.000,-Ft
Győri Unitárius Egyházközség	170.000,-Ft
Hódmezővásárhelyi Unitárius Egyházközség	170.000,-Ft
Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség	170.000,-Ft
Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség	170.000,-Ft
Bartók Béla Unitárius Egyházközség	170.000,-Ft
Budapesti Unitárius Egyházközség	170.000,-Ft
Miskolci Unitárius Egyházközség	170.000,-Ft
Debreceni Unitárius Egyházközség	170.000,-Ft
összesen	1.930.000,-Ft

A pályázati összeget karitatív tevékenységre, rendezvények szervezésére, közösségi célt szolgáló felszerelések, berendezések beszerzésére, unitárius témájú könyv, kiadvány megjelentetésére lehet felhasználni.

Az Unitárius Alapítvány Kuratóriuma köszöni mindazoknak a támogatóknak a bizalmát, akik felajánlásukkal Alapítványunkat jelölték meg kedvezményezettnek.

Dr. Beke Ildikó sk.
elnök

Gergely Felicián sk.
titkár

**Lapzártáig az Egyházunk által
meghirdetett erdélyi adománygyűjtésre
eddig 3 239 740 Ft adomány érkezett
az OTP Rt. 11713005-2001 1631 számú számlára.**

Hálásan köszönjük!

*Kéziratokat nem őrzünk meg és
nem küldünk vissza.*

*Az aláírt cikkekért a szerzők
viselik a felelősséget.*

*A szerkesztőség fenntartja az
írások szellemét és tartalmát nem
érintő rövidítések jogát.*

*Folyóiratunk minden páros
hónap végén jelenik meg.*

UNITÁRIUS ÉLET

A Magyarországi Unitárius Egyház lapja

Szerkeszti a Szerkesztő Bizottság

Főszerkesztő:

Dr. Zoltán Zoltán

Főszerkesztő-helyettes:

Léta Sándor

SZERKESZTŐSÉG CÍME:

V., Nagy Ignác utca 2–4. Budapest, 1055

Telefon/fax: 311-2801

Internet: <http://unitarius.lap.hu>

Terjeszti a Magyarországi Unitárius
Egyház.

Megjelenik kéthavonta.

Felélős kiadó:

Heltai Gáspár Kft.

Index: 25 842

Készült:

a Cerberus Kft.
nyomdaüzemében

Felélős vezető:

Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1 cv272

Előfizethető:

A lelkési hivatalokban
(Budapesten és vidéken),
vagy befizetési csekken.

Bankszámlaszám:

11713005-20011631

Egyes szám ára: 400 Ft

Évi előfizetési díj: 2400 Ft

A Magyarországi Unitárius Egyház
internetcíme:

www.unitarius.hu

<http://unitarius.lap.hu>

Következő lapzártá:

2005. november 30.